

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК

**РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ІНІЦІАТИВИ ЄС
СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО:
ВИКЛИКИ, ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

збірник матеріалів круглого столу
(Львів, 6-7 грудня 2021)

ЛЬВІВ - 2021

Регіональний вимір ініціативи ЄС Східне партнерство: виклики, досягнення та перспективи: матеріали круглого столу. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. – 80 с.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Матеріали круглого столу опубліковано в рамках реалізації проекту
ERASMUS+ J.MONNET MODULE

«Ініціатива ЄС Східне партнерство: можливості для України»
№ 619891-EPP-1-2020-UA-EPPJMO-MODULE

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Матеріали круглого столу розкривають особливості реалізації ініціативи ЄС «Східне партнерство» в регіональному вимірі. Йдеться про енергетичну, безпекову, екологічну, економічну, культурну тощо співпрацю між Європейським Союзом та адресатами Східного партнерства, головню Україною. Також увага акцентується на перспективах нещодавно створеного Асоційованого тріо між Україною, Грузією та Молдовою задля зміцнення інтеграції з європейськими партнерами, а також діях Російської Федерації, спрямованих на обмеження євроінтеграційного потенціалу держав Східного партнерства. Збірник матеріалів є корисним для науковців, викладачів, студентів, представників органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, які цікавляться питаннями євроінтеграції та зовнішньої політики Європейського Союзу.

Матеріали подано в авторській редакції

©ІГСН, НУЛП, 2021

ЗМІСТ

Гаврилюк О. СТАНОВЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ	5
Гевко О. «СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО»: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МОЛОДІ	9
Герич А. «АСОЦІЙОВАНЕ ТРІО»: УКРАЇНА, МОЛДОВА, ГРУЗІЯ ТА ЇХ ШЛЯХИ ЗБЛИЖЕННЯ З ЄС	12
Гуцалюк В. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄЗК (ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ)	16
Данчук Г. ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ 2021 р. НА УЧАСТЬ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ У СХІДНОМУ ПАРТНЕРСТВІ	20
Івасечко О. ЗАГРОЗИ МИРУ ТА БЕЗПЕЦІ В РЕГІОНІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ЗА ДАНИМИ “NORMANDY INDEX” У 2021 РОЦІ: КЕЙС УКРАЇНИ	25
Івлєва Є., Рослонь Д. «РОЛЕХІТ: ПРИЧИНИ, СУТНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ»	30
Лесик Б. ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В РАМКАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА	34
Максимюк А. «АСОЦІЙОВАНЕ ТРІО»: ПРЕСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ У РАМКАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА	37

Matseliukh L. ENERGY POTENTIAL OF EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES	43
Мельник Б. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КЛІМАТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ «GREEN DEAL» В УКРАЇНІ ТА РОЗРОБКА ПРОЕКТІВ НОВОЇ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ ЗЕЛЕНОГО КУРСУ	48
Сухорольська І. ВИКЛИКИ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА СХІДНОМУ ВЕКТОРІ	53
Турчин Я. СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО ТА ПОЛІГІБРЕСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	59
Хандій О. СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО: ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ НА ТЛІ НАПРУЖЕНОСТІ “КОРДОНІВ” МІЖ КРАЇНАМИ ЄС ТА РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ	63
Цебенко О. ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ СХІДНОМУ ПАРТНЕРСТВУ	67
Шумська М.-Т. УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОГРАМАХ ТА ПРОЄКТАХ ЄС В РАМКАХ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА»	70
Юринець О. ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МИТНИХ УРГЕНТНИХ ІНСТРУМЕНТІВ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В УМОВАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА	75

О. ГАВРИЛЮК

Науковий керівник - к. політ. н. Цебенко О.

СТАНОВЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Двосторонні відносини між Польщею та Україною повністю відображають геополітичні труднощі, взаємопов'язаність суспільств та культурний контекст минулого століття в історії Східної Європи. Ці відносини розвиваються під впливом міркувань безпеки та взаємного прагнення більш тісному співробітництву і навіть союзництву.

Польща першою визнала незалежність України у 1991 році. Обидві країни бачать одна в одній стратегічних партнерів. І це уявлення зберігається протягом майже тридцяти років, коли відбулися радикальні зміни у міжнародних відносинах та внутрішньополітичні трансформації в обох державах. Стан відносин між ними залишається одним із визначальних факторів регіональної стабільності.

У Польщі та Україні вони поділяють спільне бачення проблем безпеки у Східній Європі. Вони підтримують одне одного з низки питань і розглядають одне одного як стратегічних партнерів [1].

У 1992 року Польща та Україна підписали Угоду про добросусідство, дружбу та співпрацю. Через два роки було підписано Декларацію принципів відносин, в якій наголошувалося на стратегічній важливості країн одна для одної. Двосторонні відносини були зосереджені переважно на економічних, торгових та історичних питаннях. Україна займалася реформами та розвитком держави, а Польща готувала порядок денний для вступу до НАТО та ЄС. Польща відіграла важливу роль у подіях помаранчевої революції 2004 року в Україні.

Польща продовжувала підтримувати Україну навіть тоді, коли за президента Януковича Київ повернув свою політику щодо Росії. Варшава активно лобіювала проект Східного партнерства ЄС та, зокрема, Угоду про асоціацію між ЄС та Україною [3].

«Стратегічне партнерство» - це період впровадження політики найбільшого сприяння в економічному співробітництві, надання допомоги щодо вступу до Європейського Союзу та НАТО, активізація взаємодії в усіх сферах життя на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Саме у цей час Польща вирішила підтримати Україну в прагненні інтегруватися в європейські організації, насамперед, до НАТО та Європейського Союзу. Крім того, цілеспрямований розвиток українсько-польського політичного співробітництва дозволив українській державі заручитися підтримкою Польщі у налагодженні діалогу з США та провідними державами Європи, закріпити вагому роль України в європейській політиці безпеки. Під час офіційного візиту Президента України Леоніда Кучми до м. Варшави у червні 1996 р. укладено Спільну Декларацію Президента України та Президента Республіки Польща. Саме Президент України Леонід Кучма та Президент Республіки Польща Александер Кваснєвський визначили нові перспективи у відносинах між двома державами, виступаючи за рівноправні стосунки між обома народами, усвідомлюючи свою відповідальність за зміцнення безпеки та стабілізацію політичної ситуації в Центральньо-східноєвропейському регіоні і на всьому європейському континенті. Спільну Декларацію Президента України та Президента Республіки Польща було конкретизовано у Меморандумі стратегічного партнерства між Польщею та Україною, а згодом було підписано спільну заяву глав обох держав «До розуміння та єднання», спрямовану на усунення негативних стереотипів в українсько-польських стосунках. Саме у цей час Польща вирішила підтримати Україну в прагненні інтегруватися в європейські організації, насамперед до НАТО та Європейського Союзу. Крім того, цілеспрямований розвиток українсько-польського політичного співробітництва дозволив нашій державі заручитися підтримкою Польщі у налагодженні діалогу з США та провідними державами Європи, закріпити вагому роль України в європейській політиці безпеки.

«Пріоритетне стратегічне партнерство» (початок 1999 р. - 2005 р.), період вступу Польщі, Чехії, Угорщини до НАТО, по суті Польщі відведено роль промоутера України, провідника в

інтеграції до міжнародних структур. На думку політолога З. Бжезинського, Україна як центральноєвропейська держава пов'язана чисельними інтеграційними зв'язками з Європою та відіграє особливу роль у довготривалому процесі формування нових стосунків з Росією. Вона зобов'язана підтримувати дружні стосунки з Росією як конструктивний партнер. З цього погляду важко переоцінити роль України у відбудові стабільної та великої Європи. Варто зауважити, що Європейський Союз має певний обов'язок перед Україною з огляду на її історичний внесок у забезпечення стабільності європейських країн.

Сила стратегічного партнерства між Польщею та Україною походить із загального розуміння викликів безпеки у Східній Європі. Незважаючи на те, що Польща та Україна перебувають у різних стратегічних умовах – Польща, на відміну від України – член ЄС та НАТО – вони обидві сприймають агресію Росії як серйозну загрозу.

Питання безпеки посідає значне місце у структурі двосторонніх відносин. Обидві сторони розуміли важливість надійного, стабільного та передбачуваного співробітництва.

Польща послідовно займала позицію, згідно з якою двері НАТО мають бути відчинені для України. Водночас Польща залишається одним із ключових постачальників військової допомоги Україні, беручи участь у спільних військових навчаннях [4].

Польща є другим за величиною торговим партнером України, а Україна посідає чотирнадцяте місце серед найбільших торгових партнерів Польщі. Потенціал двосторонньої торгівлі залишається величезним і може бути основою для поглиблення взаємозалежності.

Польща стала одним із основних напрямків для українських робітників-мігрантів, польська економіка виграє від припливу української робочої сили, а українці, у свою чергу, можуть отримувати вищу заробітну плату в Польщі. Загальна сума грошей, які відправляються робітниками з Польщі в Україну, оцінюється в 2,5 мільярда доларів щорічно [2].

Польща та Україна мають близькі позиції з питань енергетичної безпеки у Європі. Диверсифікація постачання природного газу,

забезпечення транзиту російського газу через Україну, відкриття європейського ринку зрідженого природного газу зі США - все це на користь обом країнам.

І Польща, і Україна прагнуть заявити про себе на міжнародній арені як держави середнього розміру, які прагнуть претендувати на регіональне лідерство в окремих одиницях.

Політичний діалог держав знаходиться на хорошому рівні – президенти Польщі та України регулярно зустрічаються для обговорення спільних політичних зв'язків.

Складові національної могутності Польщі та України можуть доповнювати одна одну. Це, наприклад, природні ресурси та науковий потенціал України, а також економічні досягнення Польщі у галузі реформ та розвитку ринкової економіки [5].

Таким чином, можна сказати, що у відносинах між Україною та Польщею є динамічний та конструктивний шлях розвитку та співробітництва. Польща та Україна мають багато спільного з потенціалом впливати на регіональні політичні процеси та формувати новий порядок безпеки.

Література:

1. Дергачов О. Міжнародне становище України // О. Дергачов . - Політична думка. - № 2. – 2000. – С. 98-99.
2. Кононенко С. Теоретичні аспекти стратегічного партнерства // С. Кононенко / Дослідження світової політики. Збірник наукових праць. – № 8. –1999. – С. 11-26.
3. Місце України в НАТО. – К.: Центр „Демократичні ініціативи”, 2006. – 252 с.
4. Сучасна українська геополітика [Текст]: навч. посібник для студ. гуманіт. спец. вищих навч. закл. / В. В. Мадіссон, В. А. Шахов. - К. : Либідь, 2003. - 174 с.
5. Павленко С. М. Відносини України і Польщі в контексті європейської інтеграції / С. М. Павленко // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. Частина друга. Збірник наукових праць. К.: Видавництво Українського фітосоціологічного центру. – 2002. – 101 с.

О. ГЕВКО

Науковий керівник - к. політ. н. Цебенко О.

«СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО»: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МОЛОДІ

Як відомо, ініціатива Європейського Союзу «Східне партнерство» є політикою ЄС, що має на меті зміцнення партнерських відносин із східними сусідами ЄС. Одним з пріоритетних завдань цієї ініціативи, окрім залучення громадянського суспільства, розширення можливостей у сфері торгівлі та інших, є підтримка молоді [3].

В центрі уваги Європейського Союзу у його співпраці зі східними державами-партнерами завжди було питання покращення перспектив для молоді. Ініціатива «Східне партнерство» спільно з Україною має на меті створювати різноманітні можливості для молоді у сфері навчання, роботи, реалізації їхнього потенціалу, а також, що вкрай важливо – повноцінної участі в житті суспільства. На період 2017-2020 рр. для підтримки молоді в регіоні Східного партнерства Європейським Союзом було виділено 330 мільйонів євро [2].

Зокрема, в галузі освіти та стажувань молоді пріоритетними завданнями європейської політики є підвищення зайнятості серед молоді, а також активізація підприємницької діяльності. Дослідження досвіду та певних особливостей ведення бізнесу у державах ініціативи «Східне партнерство» та передача цих знань молоді через академічне середовище забезпечує свого роду синергізм між освітою, наукою та бізнесом через призму різноманітних інтеграційних процесів [1].

З огляду на це варто згадати про Молодіжне вікно Східного партнерства, що є частиною ширшої ініціативи EU4Youth, яка надає свою підтримку країнам Східного партнерства у заохоченні активної участі молоді як в економіці, так і у суспільстві. Молодіжне вікно Східного партнерства надає таку пропозицію, як можливість фінансування проектів у рамках програми Erasmus+, у яких беруть участь учасники та організації з таких держав, як Україна, Молдова, Вірменія, Білорусь, Грузія та Азербайджан [4].

Проекти Східного партнерства, що займаються розвитком потенціалу у сфері молоді поставили перед собою широкомасштабні цілі, серед яких:

- удосконалення керівництва;
- управління;
- інноваційна здатність та інтернаціоналізація молодіжних організацій у країнах-партнерах ініціативи;
- сприяння новим формам навчання та новим підходам до роботи з молоддю.

До таких видів діяльності, що підтримуються проектами з розвитку потенціалу молоді, належать:

- діалог, що стосується питань реформ;
- активна співпраця;
- створення мережі корисних зв'язків та контактів;
- проведення різноманітних конференцій, зустрічей, семінарів, великих молодіжних заходів, кампаній, що мають на меті інформаційну просвіту тощо;
- розвиток різноманітних методів, матеріалів та інструментів для роботи з молоддю;
- створення програм роботи з молоддю у всіх можливих галузях;

- проведення заходів з мобільності, таких як Програма обміну для молоді, Мобільність молодих працівників між країнами-членами Східного партнерства чи Європейська волонтерська служба [4].

Варто додати, що також, в додаток до спеціалізованої програми «Молодіжне партнерство», спеціалісти по роботі з молоддю, молодіжні організації, а також, безпосередньо, і сама молодь, зберігають право на участь у заходах програми Erasmus+, що відбуваються децентралізовано, тобто впроваджуються національними агентствами, розташованими в країнах-членах програми [4].

Завдяки участі в міжнародних освітніх проектах для молоді, фінансованих за рахунок коштів Європейського Союзу, організації з країн Східного партнерства мають можливість збільшити свій адміністративний та організаційний потенціал і стати важливими партнерами в освітніх проектах ЄС. Варто продовжувати цей розвиток у рамках майбутніх програм ЄС, таких як Європейський кор-

пус солідарності або наступник програми Erasmus+ на 2021-2027 роки [5].

Отже, співпраця з країнами Східного партнерства у сфері молодіжної політики є важливим елементом як європейської політики сусідства Східного партнерства, так і програми Erasmus+, яка дозволяє молодим людям та людям, які працюють з молоддю, набувати та підвищувати свої компетенції. Такий досвід є дуже актуальним для України, як молодій державі з великою чисельністю активної молоді, що прагне до змін.

Література:

1. Гросул В. А. Підтримкамолодіжногопідприємництва в країнахСхідного партнерства [Електронний ресурс] / В.А. Гросул, О.А. Круглова, С.О.Зубков // Центр НІТ ХДУХТ. – 2021. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/467.pdf>.
2. ЄС та Україна: партнерство зарадимолоді [Електронний ресурс] // EUneighbours. – 2020. – Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/uk/news-and-stories/publications/yes-ta-ukrayina-partnerstvo-zarady-molodi/>.
3. Ініціатива ЄС «Східне партнерство» [Електронний ресурс] // Centerforadaptationofthecivilservice. – 2021. – Режим доступу: <http://www.center.gov.ua/en/press-center/blog/item/3440-%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%94%D1%81-%D1%81%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>.
4. Можливості у сфері молоді Країни Східного партнерства [Електронний ресурс] // EuropeanCommission. – 2021. – Режим доступу: file:///C:/Users/38098/Downloads/Youth%20for%20EaP%20countries%202017_uk.pdf.
5. Молодежная политика в странах Восточного партнерства [Електронний ресурс] // Министерство иностранных дел Республики Польша. – 2018. – Режим доступу: https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3870/Overview%20of%20Youth%20Policy%20in%20EaP%20Countries_RUS.pdf?

А. ГЕРИЧ

Науковий керівник - к.політ. н, Рослонь Д.

«АСОЦІЙОВАНЕ ТРІО»: УКРАЇНА, МОЛДОВА, ГРУЗІЯ ТА ЇХ ШЛЯХИ ЗБЛИЖЕННЯ З ЄС

«Асоційоване тріо» - тристоронній формат посиленої співпраці між трьома державами: Україна, Молдова, Грузія щодо інтеграції до ЄС. Воно було створено 17 травня 2021 року в Києві шляхом підписання меморандуму між міністрами закордонних справ даних держав. Новостворений формат передбачає посилену координацію міністерств закордонних справ у сфері європейської інтеграції [2].

«Асоційоване тріо» передбачає більш поглиблену співпрацю трьох основних держав договору з ЄС відповідно до умов підписаного меморандуму, але при цьому співпраця з ЄС у рамках Східного партнерства не припиняється. Отже, можна поставити питання, який формат співпраці буде ефективнішим для України на шляху до інтеграції? Орієнтуючись саме на мету поглиблення процесу їхньої європейської інтеграції, а також забезпечення подальшого стратегічного розвитку «Східного партнерства», Учасники домовилися спільно та у діалозі з інституціями ЄС та державами-членами ЄС просувати такі цілі:

- поширення порядку денного діалогу між Європейською Комісією та “Асоційованим Тріо” на нові тематичні сфери посиленої співпраці, на додаток до питань, охоплених ПВЗВТ, зокрема транспорт, енергетику, цифрову трансформацію, зелену економіку, юстицію і внутрішні справи, стратегічні комунікації, охорону здоров’я;
- вихід за рамки ПВЗВТ і розробка додаткових інструментів сприяння та прискорення інтеграції «Асоційованого Тріо» у Внутрішній ринок ЄС;
- посилення безпекової та оборонної співпраці з ЄС із особливим наголосом на протидії гібридним загрозам, зміцненні кіберстійкості, розбудові платформ для співпраці з Координаційною групою ЄС із протидії гібридним загрозам і Агентством ЄС із кібербезпеки, участі у місіях та операціях СПБО, а також участі в проєктах Постійного структурованого співробітництва ЄС (PESCO);

- сприяння подальшому залученню «Асоційованого Трію» до рамкових програм та агенцій ЄС;
- сприяння мобілізації вагової допомоги ЄС на підтримку комплексних реформ «Асоційованого Трію» та забезпечення їхнього доступу до альтернативних фондів і ресурсів у розпорядженні ЄС, зокрема для реалізації проєктів, які становлять спільний інтерес;
- координація зусиль у рамках «Східного партнерства», заснованих на європейських прагненнях та спільних потребах «Асоційованого Трію» [2].

«Асоційоване Трію підкреслює особливу роль і статус, які три асоційовані партнери мають у відносинах з ЄС», — заявив Дмитро Кулеба [1]. Спостерігаючи за даною ситуацією, яка склалася серед країн-учасниць Східного партнерства об'єднання України, Молдови та Грузії не дивує, оскільки ці країни розділяють спільні цілі співпраці з ЄС. Створення даного тристороннього формату означає не тільки розширення співпраці з ЄС, але й можливий розпад Східного партнерства в майбутньому.

Засоби за якими планується зближення з ЄС також прописані в меморандумі. Тобто поглиблення співпраці відбуватиметься шляхом:

- проведення регулярних та/чи спеціальних тристоронніх консультацій з метою огляду поточних подій або обговорення конкретних питань їхньої інтеграції з ЄС, а також співпраці у рамках «Східного партнерства»;
- призначення координаторів «Асоційованого Трію» у складі міністерств закордонних справ;
- проведення координаційних зустрічей «Асоційованого Трію» на рівні експертів, вищих посадових осіб та, за необхідності, міністрів напередодні важливих подій на порядку денному «Східного партнерства», зокрема з приводу заходів високого рівня;
- здійснення спільних дипломатичних демаршів в інституціях ЄС та державах-членах ЄС зі спільно узгоджених питань, які стосуються їхніх європейських прагнень, спільних ініціатив у сфе-

рі європейської інтеграції, а також співпраці у рамках «Східного партнерства»;

- ведення узгодженої публічної комунікації щодо спільних підходів, пов'язаних з європейськими прагненнями «Асоційованого Трію» та співпрацею у рамках «Східного партнерства», включно з експертними заходами і публікаціями;

- розвитку нових платформ діалогу з регіональними ініціативами за участі держав-членів ЄС, спрямованих на мобілізацію підтримки європейських прагнень Трію;

- пошуку інших форм співпраці з урахуванням подій, потреб і стратегічних цілей, що впливають зі здобутків на шляху інтеграції Трію партнерів з ЄС [2].

Хоч шляхи зближення прописані досить чітко насправді «трію» досить по різному намагається зблизитися з ЄС. Грузію можна назвати найактивнішою, адже вона рішуче заявила про намір держави вже у 2024 році подати заявку на членство у ЄС, але офіційно проголошений рівень виконання чинної угоди про асоціацію у Грузії найнижчий серед держав «трію» - за словами Джанджалії, урядові підрахунки свідчать про виконання угоди на 37% (для порівняння, український уряд звітує про показник у 54%; втім, методологія підрахунку може бути відмінною) [3]. Натомість Молдова взагалі відмовляється від гучних заяв щодо вступу до ЄС у 2024 році. Щодо України, вона також намагається піти на зближення власним шляхом, а саме заручившись підтримкою інших держав-учасниць ЄС.

Отже, як можна побачити, що не дивлячись на укладення меморандуму про створення «Асоційоване трію» держави поки що не мають чітко визначеної стратегії щодо зближення, але це доволі молодий формат співпраці і можна припустити, що в майбутньому система дій щодо інтеграції відкоригується і держави дотримуватимуться одного курсу. Також варто зазначити, що у ЄС ініціативу схвалюють, але без особливого ентузіазму.

Література:

1. Міністерство закордонних справ: Дмитро Кулеба: Україна, Молдова, Грузія започаткували Асоційоване тріо від 17.05.21р. [Електронний ресурс] – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-ukrayina-gruziya-ta-moldova-zapochatkuvali-asocijovane-trio>
2. Міністерство закордонних справ: Меморандум про взаєморозуміння між МЗС України, Грузії та Молдови щодо започаткування посиленого співробітництва з питань європейської інтеграції – Асоційованого Тріо від 17.05.21р. [Електронний ресурс] – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://mfa.gov.ua/news/memorandum-pro-vzayemorozuminnya-mizh-mzs-ukrayini-gruziyi-ta-moldovi-shchodo-zapochatkuvannya-posilenogo-spivrobotnictva-z-pitan-yeuropejskoyi-integraciyi-asocijovanogo-trio>
3. Розділене тріо: як Молдова, Грузія та Україна шукають свої шляхи для зближення з ЄС від 22.10.21р. [Електронний ресурс] – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2021/10/22/7129347/>

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄЗК (ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ)

Упродовж останніх десятиліть дедалі більшої гостроти та суспільного значення набуває проблема неконтрольованої зміни в кліматичному балансі планети. Згідно з прогнозами Всесвітньої метеорологічної організації та інших провідних наукових центрів із дослідження клімату, протягом 2021–2025 років середня глобальна температура поверхні може зрости на 1,5 градуси Цельсія [6, с. 2], а отже, людство ризикує перетнути поріг, після якого наслідки зміни клімату стануть незворотними та катастрофічними за своїми масштабами (з англ. tippingpoints).

Європейський Союз, який вже понад 40 років веде активну діяльність, спрямовану на формування глобальної політики у сфері охорони навколишнього середовища, сьогодні ставить перед собою амбітну ціль – перетворити Європу в кліматично нейтральний континент до 2050–го року. Про це зазначено в низці нормативно-правових та інших документів, що визначають довготривалі пріоритети європейської політики у сфері боротьби зі зміною клімату, зокрема в Європейському зеленому курсі (далі – ЄЗК). Зауважимо, що розробці програми «зелених перетворень» передувала ухвалена від 28 листопада 2019 року Резолюція, якою Європарламент фактично оголосив режим надзвичайної кліматичної ситуації в Європі та на планеті загалом [4].

Вперше ЄЗК був представлений Президентом Європейської комісії Урсулою фон дер Ляєн в Європейському парламенті 11 грудня 2019 року. Згодом комплекс дій ЄС, визначений у Комюніке «ЄЗК» та Дорожній карті до нього [1], був підтриманий відповідною Резолюцією Європарламенту [5], і вже із січня 2020 року передбачені програмою «зелені ініціативи» почали впроваджуватися. Слід наголосити, що програмою визначено дев'ять пріоритетних напрямків дій ЄС для досягнення кліматичної нейтральності континенту,

серед яких, зокрема, боротьба зі зміною клімату, захист екосистем Європи, перехід до відновлювальних джерел енергії та циркулярної економіки з нульовими викидами, стала і розумна мобільність, чисте довкілля, зелена сільськогосподарська політика [1].

Загалом за два роки реалізації ЄЗК вдалося досягти чималих позитивних зрушень. Так, у 2020 році Єврокомісією була представлена низка стратегічних та інших документів, зокрема, Інвестиційний план Сталої Європи (що фактично є фінансовою стратегією ЄЗК), Стратегія індустріального розвитку, нова Стратегія щодо охорони біорізноманіття, Кліматичний цільовий план ЄС, Європейський кліматичний пакт, що покликаний активізувати участь регіонів, місцевих громад, інститутів громадянського суспільства та підприємств у глобальній боротьбі зі зміною клімату. Серед вагомих цьогорічних здобутків у межах ЄЗК – Кліматичний закон, що окреслює правові рамки для кліматично нейтрального ЄС, Кліматична програма «Fitfor 55» та нова Стратегія щодо адаптації до зміни клімату.

Цілком очікувано, що пріоритезація екологічного курсу одночасно в зовнішній і внутрішній політиці ЄС відобразилася на нових довгострокових цілях політики Східного партнерства, прийнятих 18 березня 2020 року: на найближчі 5 років досягнення екологічної та кліматичної стійкості визначено однією із пріоритетних задач для країн-учасниць ініціативи [3]. Отже, рух України до кліматично нейтральної Європи є необхідною умовою для виконання зобов'язань, передбачених Паризькою кліматичною угодою, що своєю чергою складає основу ЄКЗ, а також поглиблення зовнішньополітичної співпраці в рамках Східного партнерства та інтеграції України з ЄС загалом.

Насамперед зазначимо, що в межах ЄЗК від країн-членів ЄС вимагатиметься зменшити чистий викид парникових газів (далі – ПГ) із 40% до 55% у 2030 році в порівнянні з рівнем 1990 року [2]. Така ціль цілком відповідає пріоритетним напрямкам кліматичної політики, над реалізацією яких Україна працює з моменту ратифікації Паризької угоди у 2016 році. Втім, варто наголосити, що Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схвалена Кабінетом Міністрів у 2016 році, не

визначала кількісної цілі в частині скорочення викидів ПГ. Згодом така ціль, а саме: скоротити викиди ПГ до 60% від рівня 1990 року, була встановлена Стратегією державної екологічної політики у сфері зміни клімату та першою версією національно визначеного внеску України до Паризької угоди. Однак, її реалізація, з огляду на тогочасну ситуацію в країні фактично передбачала зростання викидів майже вдвічі, тому з 2018 року Уряд розпочав роботу над формуванням другого національно визначеного внеску та оновленням нормативно-правової бази у сфері зміни клімату.

Особливо важливим кроком Уряду України в боротьбі зі зміною клімату стало затвердження у 2021 році низки стратегічних документів, серед яких, зокрема, Національна економічна стратегія на період до 2030 року, Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року та операційний план її реалізації у 2022-2024 роках. Ще одним щогорічним здобутком України є новий проєкт національно визначеного внеску. Документ було схвалено Кабміном у липні 2021 року, а згодом представлено Президентом України Володимиром Зеленським на кліматичній конференції ООН (COP26), що відбувалася в шотландському місті Глазго з 31 жовтня до 12 листопада 2021 року. Скорочення викидів CO до рівня 35% до 2030 року в порівнянні з 1990 роком стало пріоритетною метою, закладеною в документі.

Одним із нововведень у межах ЄЗК також є запровадження з 2026 року механізму транскордонного карбонового коригування імпорту, що передбачає стягнення зборів із ввезеної в ЄС вуглецьмісткої продукції [2]. У такий спосіб, з одного боку, ЄС прагне захистити інтереси власних виробників, а з іншого – спонукає іноземних постачальників поступово відмовлятися від товарів, виготовлення яких провокує вуглецевий слід. З огляду на зазначене, досягнення Україною вуглецевої нейтральності у найближчі 5 років є необхідною умовою для захисту інтересів вітчизняного виробника та економічних інтересів України загалом. Для цього насамперед необхідно затвердити Концепцію «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року, Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року та план дій щодо її реалізації. Важливо також

зауважити, що стратегія щодо досягнення вуглецевої нейтральності була розроблена ще у 2018 році, втім, через відсутність акту КМУ, який би її затверджував, сьогодні цей документ не є частиною національного кліматичного законодавства України.

Отже, послідовний перехід України до кліматичної нейтральності в межах ЄЗК є логічним продовженням її євроінтеграційного курсу та водночас відкриває для неї низку можливостей, серед яких, зокрема, залучення значних обсягів «зеленого» фінансування. Однак, для відповідності вимогам ЄС у найближчі 5 років український уряд має провести значні трансформації кліматичного законодавства, зокрема затвердити енергетичну стратегію та встановити пріоритети кліматичної політики, що відповідають як меті Паризької угоди, так і цілям ЄЗК.

Література:

1. Communication & Annex to the Communication COM(2019) 640. (2019, December 11). The European Green Deal. European Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0640> (дата звернення 27.11.2021).
2. Communication COM(2021) 550. (2021, July 14). 'Fit for 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality. European Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0550> (дата звернення 27.11.2021).
3. Communication JOIN(2020) 7. (2020, March 18). Eastern Partnership policy beyond 2020. European Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020JC0007> (дата звернення 27.11.2021).
4. Resolution 2019/2930. (2019, November 28). Climate and environment emergency. European Parliament. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0078_EN.html (дата звернення 27.11.2021).
5. Resolution 2019/2956. (2020, January 15). European Green Deal. European Parliament. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0005_EN.html (дата звернення 27.11.2021).
6. World Meteorological Organization. (2020). Global Annual to Decadal Climate Update. URL: https://hadleyserver.metoffice.gov.uk/wmolc/WMO_GADCU_2020.pdf (дата звернення: 25.11.2021).

Г. ДАНЧУК

Науковий керівник – д. політ. н., Бучин М.

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ 2021 Р. НА УЧАСТЬ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ У СХІДНОМУ ПАРТНЕРСТВІ

Від початку свого заснування у 2009 році Східне Партнерство поширювалося на шість країн-партнерів: Україну, Молдову, Азербайджан, Грузію, Молдову, а також Білорусь. Проте Республіка Білорусь ніколи не відрізнялася надзвичайною активністю в ініціативі. На думку експертів, членство Білорусі в Східному Партнерстві мало більше символічний характер. Зокрема, на думку білоруського аналітика Ігара Тишкевича, Мінськ не був зацікавлений в ініціативі ЄС, через те, що це була програма політичного діалогу із Заходом, і такий стан речей не задовольняв Росію [7].

Будучи членом Східного Партнерства, Білорусь проявляла залежність від Російської Федерації, і станом на сьогодні залишається членом проросійських утворень. Відтак, тривалий час відносини між ініціативою та Білоруссю залишалися напруженими.

У 2020 році президент Білорусі Олександр Лукашенко, не зважаючи на запрошення ЄС, не взяв участь у конференції, на якій були присутні всі лідери країн-учасниць ініціативи. Це продемонструвало упереджене та зверхнє ставлення до європейської ініціативи. У жовтні того ж року через складну політичну ситуацію в Білорусі Європейський союз вирішив призупинити політичну співпрацю з країною.

Своєю чергою, після санкцій з боку ЄС, 28 червня 2021 р. МЗС Білорусі оголосив про вихід країни з ініціативи. Зрозуміло, що таке рішення не могло не мати наслідків для Східної Європи. Окрім того, відбулося відкликання посла Білорусі при ЄС Олександра Міхневича. Водночас у Брюссель для консультацій повернувся представник ЄС в Мінську Дірк Шюбель [6].

МЗС України оприлюднило заяву, в якій засудило рішення про вихід зі Східного Партнерства Білорусі, зазначивши, що воно суперечить принципам демократії, верховенства права та прав

людини. Водночас, у заяві зазначено, що Україна продовжуватиме сприяти збереженню доступу до заходів та проєктів Східного Партнерства [2].

Таку ж позицію займає і ЄС. Оголосивши про завершення політичної співпраці, Європейський Союз заявив, що співпраця щодо практичних програм та проєктів продовжуватиметься, за винятком правозахисних організацій. Рішення залишилося незмінним і після заяви про вихід Білорусі зі Східного Партнерства. Таким чином, продовжуватиметься співпраця щодо програм обміну в рамках програм Erasmus + та HorizonEurope, співпраця з громадянським суспільством, аналітичними центрами, незалежними ЗМІ тощо [6].

Шарль Мішель, який посідає посаду Президента Європейської ради, у своєму Twitter зазначив, що народ Білорусі може цілком розраховувати на ЄС, адже країни ЄС солідарні з білорусами та продовжуватимуть надавати їм практичну підтримку [7]. На думку представників країн ЄС, рішення про вихід Білорусі зі Східного партнерства не може сприйматися серйозно через нелегітимність Олександра Лукашенка.

Одночасно з таким рішенням влади розпочато процедуру з припинення угоди про реадмісію, яка набула чинності у 2020 році. Суть цієї угоди полягала у зобов'язанні Республіки Білорусь приймати назад на свою територію тих осіб, які певним чином порушили правила перебування на території Європейського Союзу. Це стосувалося як громадян Білорусі, так і громадян третіх країн, які прибули до країн ЄС через території країни незаконним шляхом [6]. Таким чином, Білорусь фактично припинила перешкоджати проникненню нелегальних мігрантів на територію Європейського Союзу.

У серпні 2021 року розпочалася міграційна криза на кордонах Білорусі з ЄС [5]. Білоруські силовики почали відтісняти біженців до кордонів Литви. Це неабияк схвилювало європейські держави, а Польща та Литва збільшили свою присутність на кордоні. Також у вересні цього ж року з'явилася інформація про те, що частина мігрантів, які нелегально потрапляють до Польщі з Білорусі, мають тісні зв'язки з Російською Федерацією.

Проте восени ситуація стала критичною. 4 жовтня 2021 року Білорусь офіційно розірвала угоду про Реадмісію, фактичне вико-

нання якої припинилося ще літом того ж року [3]. 10 листопада 2021 року у Республіці Польщі набуло чинності рішення про встановлення режиму надзвичайного стану на кордоні із Білоруссю. Аналогічне рішення ухвалила Литва. Це було зумовлено, зокрема, тим, що 9 листопада 2021 р. на територію Литви намагалися проникнути майже 300 мігрантів з Білорусі [5].

Як Польща, так і Литва звинувачують Білорусь у навмисному нарощенні напруги на кордонах. Представники цих країн зазначають, що білоруські силовики координують дії мігрантів, не дають їм повернутися на територію Білорусі, а також використовують методи залякування [5].

Загальна кількість мігрантів становить від 8 до 15 тисяч осіб, в основному це вихідці з Іраку, Сирії, Ємену, Афганістану та Близького Сходу. Зрозуміло, що таким чином Білорусь намагається дестабілізувати ситуацію в самому Європейському Союзі, між його країнами учасницями, а також ймовірно привернути увагу НАТО [4]. Найімовірніші причини навмисного погіршення ситуації з мігрантами полягають у прагненні прискорити запуск «Північного потоку 2», зменшити санкцій проти Росії та Білорусі, а також у подальшій дестабілізації країн-учасниць ЄС шляхом розміщення у Європі біженців з гарячих точок Близького Сходу [5].

Наразі передбачається 3 можливих сценарії розвитку подій – мігранти залишатимуться тривалий час на кордоні Білорусі, Литви та Польщі, що призведе до максимальної ескалації ситуації; Білорусь примусять депортувати біженців; або ж ЄС прийме біженців на своїй території. Також українські експерти не виключають можливості проникнення біженців на територію України [4].

Таким чином, міграційна криза вкрай негативно вплинула на відносини у Східній Європі. Особливо погіршилися відносини Білорусі з Польщею та Литвою. Зокрема, віце-прем'єр-міністр Польщі запропонував виключити Білорусь з низки міжнародних організацій та заборонити їм брати участь у спортивних змаганнях. Все це сприятиме ще більшій політичній ізоляції Білорусі [1].

Враховуючи, що Польща була однією з країн-ініціаторів Східного Партнерства, прогнози щодо подальшої співпраці між ініціативою ЄС та Білоруссю вкрай невтішні. Відкликання послів для

консультацій також вказує на вкрай сильне напруження відносин між ЄС та Білоруссю, що буде дуже важко змінити в найближчому майбутньому. Тому, не зважаючи на заяву про подальшу співпрацю в рамках проєктів Східного Партнерства, налагодити продуктивний діалог буде вкрай важко.

Суттєву роль для подальших відносин відіграє той факт, що президента Білорусі Олександра Лукашенка не визнають як легітимного лідера. Тому за таких обставин політичний діалог між ЄС та Білоруссю в рамках Східного Партнерства чи будь-якого іншого формату є неможливим.

Проте важливим є те, що як країни-учасниці Східного Партнерства, так і ЄС підтримують прагнення народу Білорусі до зближення з ЄС. Тому в разі зміни лідера Білорусі діалог між країнами ЄС та Білоруссю продовжиться. В такому разі Білорусь зможе повернути членство в Східному Партнерстві та активно розвивати співпрацю з країнами ЄС. Але зрозуміло, що такий сценарій поки що є малоімовірним.

Література:

1. Віцепрем'єрміністр Польщі Петро Глинський висловив невдоволення реакцією ЄС на міграційну кризу та закликав виключити Білорусь і Росію із низки міжнародних організацій [Електронний ресурс] // Еспресо. – 2021. – Режим доступу: <https://espresso.tv/vitse-premer-polshchi-proponue-viklyuchiti-bilorus-ta-rf-iz-nizki-mizhnarodnikh-organizatsiy>
2. Заява МЗС України щодо рішення Білорусі призупинити участь в ініціативі ЄС «Східне партнерство» [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2021. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-reshennya-bilorusi-prizupiniti-uchast-v-initsiativi-yes-shidne-partnerstvo>
3. Міграційна криза: Білорусь вийшла з угоди з ЄС про реадмісію [Електронний ресурс] // Еспресо. – 2021. – Режим доступу: <https://espresso.tv/migratsiy-na-kryza-bilorus-viyshla-z-ugodi-z-es-pro-readmisiyu>
4. Радчук О. Гібридна міграція: три сценарії завершення кризи на польсько-білоруському кордоні [Електронний ресурс] / Олександр Радчук // Слово і Діло: аналітичний портал. – 2021. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/11/16/kolonka/aleksandr-radchuk/bezpeka/hibrydna-mihracziya-try-scenariyi-zavershennya-kryzy-polsko-biloruskomu-kordoni>
5. Солонина Є. Міграційна криза і «рука Кремля»: що роблять ЄС і НАТО,

- та що може зробити Україна? [Електронний ресурс] / Євген Солонина // Радіо Свобода. – 2021. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/mihranty-kryza-bilorus-polsha-rosiya-ukrayina/31555337.html>
6. Шейко Ю. Білорусь призупиняє членство у «Східному партнерстві»: які наслідки? [Електронний ресурс] / Юрій Шейко // Новини й аналітика про Німеччину, Україну, Європу та світ. – 2021. - Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/bilorus-pryzupyniaie-chlenstvo-u-skhidnomu-partnerstvi-yaki-naslidky/a-58097889>
 7. Щур М. Рішення Білорусі про вихід зі «Східного партнерства» – «символічний крок» – експерти [Електронний ресурс] / Марія Щур // Радіо Свобода. – 2021. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/minsk-belarus-eu-skhidne-partnerstvo/31331840.html>

**ЗАГРОЗИ МИРУ ТА БЕЗПЕЦІ
В РЕГІОНІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА
ЗА ДАНИМИ "NORMANDY INDEX"
У 2021 РОЦІ: KEYС УКРАЇНИ**

Сьогодні в системі міжнародних координат категорія загроз миру та безпеці суттєво трансформувалась. Відтак, необхідними стають індекси з метою їх оцінки як у загальносвітовому масштабі, так і в регіональному вимірі, або ж конкретно на національному рівні. Європейський Союз перманентно відзначається амбітними та флагманськими проектами, дієвістю на міжнародній арені, а експерти, аналітики та європарламентарі Об'єднання працюють над розробкою ефективних індексів оцінки тих чи тих показників.

Одним із нещодавніх напрацювань Європейського Парламенту став «Нормандський індекс», котрий працює вже третій рік поспіль та має на меті вимірювати рівень загроз миру, безпеці та демократії у всьому світі. Вперше його презентували в червні 2019 року в Європейському Парламенті [5]. Нормандський індекс відрізняється від інших індексів тим, що він використовує підхід, розроблений в рамках ЄС. Цей індекс також визначає конфлікт і численні стадії між ідеальним миром і тотальною війною (*conflictualité*) як набір факторів, пов'язаних з ключовими загрозами, репрезентованими офіційним Брюсселем у своїй стратегії зовнішніх дій. «Перспектива миру та безпеки» (EPRS) на 2021 рік, Глобальна Стратегія ЄС фіксує наступні 11 загроз як основні поточні виклики миру та безпеці [4], як-от:

тероризм	гібридні загрози	економічні кризи	зміна клімату
енергетична небезпека	насильницькі конфлікти	кібербезпека	дезінформація
крихкість держав	транскордонна злочинність	зброя масового знищення	

Індекс використовує 9 з цих 11 загроз як факторів, які мають однакову вагу в кінцевому результаті для 137 держав-членів ООН та, враховуючи, і 27 держав-членів ЄС. Варто відзначити, що категорія гібридних загроз виключена з Нормандського індексу, оскільки їхня природа, багатогранна (див. рис. 1) [4]. З огляду на це, Індекс оцінює гібридні загрози опосередковано, через енергетичну незахищеність, економічні кризи, дезінформацію, кібератаки. В онлайн-версії «NormandyIndex» дозволяє користувачеві переглянути рейтинг із 137 суб'єктів на основі кошика загроз, які разом утворюють феномен «гібриду». (Рисунок 1.)

Джерело: СЕРА.

За даними Індексу у 2021 році для країн регіону СХП у загальносвітовому масштабі найбільш деструктивними є такі загрози для миру та безпеки: 1 – місце відведено ситуації пов'язаній з енергетичною безпекою, яка оцінюється – в 2,83 бали з 10; 2- місце займає ситуація з демократичними процесами з балом – 3,76 з 10; 3 – місце поширення дезінформації в країнах регіону Східного партнерства – 4,78 з 10 [2].

Вдаючись до аналізу даних Індексу конкретно по державах СхП за 2021 рік, варто зауважити, що: у Вірменії до найбільш загрозли-

вих викликів миру та безпеці у 2021 році належать: 1) енергетична безпека; 2) кібербезпека; 3) демократичні процеси. В Азербайджані: 1) демократичні процеси; 2) енергетична безпека; 3) дезінформація. В Білорусі: 1) енергетична безпека; 2) демократичні процеси; 3) крихкість держави. В Грузії: 1) енергетична безпека; 2) дезінформація; 3) крихкість держави; 4) демократичні процеси. В Молдові: 1) енергетична безпека; 2) демократичні процеси; 3) кібербезпека [2].

Україна посідає 117 місце у 2021 році «NormandyIndex», що вказує на те, що мир в нашій країні під загрозою. Він оцінюється як нижче середнього євразійського показника, причиною цього є затяжна гібридна війна Росії проти України, а також турбулентна внутрішньополітична та соціальна ситуація в державі.

Традиційними джерелами та ознаками конфлікту в Україні, експерти «NormandyIndex» вказують 2013 рік, безпрецедентну гібридну війну проти України, включаючи військову агресію на Сході України, яка наразі забрала близько 14 000 життів, а приблизно 1,5 мільйона людей були переміщені. В Україні високий рівень тероризму, офіційний Київ посідає 36 місце у Глобальному індексі тероризму станом на 2020 року та 17-й найгірший показник держави щодо загрози насильницьких конфліктів у всьому світі. Перманентна військова загроза з боку Росії, яка лише з 2014 року посилюється [4].

До нових загроз та гібридних безпеці в кейсі щодо Україні, знаходимо наступну інформацію представлену експертами: у 2014 року Росія використовує широкий спектр гібридних тактик проти України, включаючи кібератаки, дезінформаційні кампанії, енергетичний примус та економічний тиск. Україна має другий найнижчий ВВП на душу населення в Європі. Деструктивним є вплив пандемії коронавірусу, яка лише загострила ситуацію і прогнозується, що 9 мільйонів людей належатимуть до категорії бідних. ВВП країни понизився на 4,4 % у 2020 р. Протидія фейковим новинам та іноземне втручання створює проблеми для громадських свобод. Країна посідає 96 місце в рейтингу WorldPress за 2020 рік; Україна відноситься до «частково вільних» в Індексі свободи у світі. Незважаючи на пандемію, Україна провела конкурентні місцеві вибори у жовтні 2020 року [4].

Фокусуючись на участі офіційного Брюсселю щодо можливої допомоги Україні чи часткової мінімізації загроз миру та безпеці, експерти відзначають наступні індикатори, як-от: 1) Угода про асоціацію, включаючи поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA) між ЄС та Україною. 2) ЄС підтримує територіальну цілісність і суверенітет країни та бачить повне виконання Мінських домовленостей як основи для сталого політичного вирішення конфлікту на сході України. 3) Санкції ЄС проти Росії прямо пов'язані з виконанням Мінських домовленостей. 4) Фінансова допомога. З 2014 року ЄС виділив 16,5 млрд євро на підтримку процесу реформ в Україні (з підтримки демократії особливий внесок) [4]. Це включає 1,4 мільярда євро на підтримку боротьби з пандемією Covid-19 та пом'якшення її економічних та соціальних наслідків. Через Інструмент сприяння стабільності та миру (IcSP), що був започаткований у 2014 році, замінивши Інструмент стабільності (IfS), котрий є одним із ключових інструментів ЄС у сфері реагування на кризи, запобіганню конфліктам, розбудові миру, а також у подоланні глобальним і трансрегіональним загрозам. ЄС профінансував 26 проектів на суму понад 70 мільйонів євро, спрямованих, зокрема, на посилення стійкості, реінтеграцію ветеранів АТО та боротьбу з дезінформацією [3].

Окрім цього, Європарламент протестував щодо нарощування російської армії на українському кордоні, запропонувавши перелік негайних санкцій у разі вторгнення Росії в Україну.

В Україні до найбільш загрозливих викликів миру та безпеці у 2021 році належать: 1) економічні кризи; 2) насильницькі конфлікти; 3) енергетична безпека; 4) демократичні процеси [2]. Можемо резюмувати, що найбільш загрозлива ситуація згідно Індексу Нормандії у 2021 році щодо демократичних процесів як загрози миру та безпеці країн-адресатів СхП прослідковується в Азербайджані (0,81 бал) та Білорусії (1,18 бала). Друга група країн СхП представлена Вірменією (3,76) та Україною (3,88 балів). До третьої групи належать Молдова (4,53) і Грузія (5,49 балів) [2].

Приходимо до таких висновків, що ситуація щодо демократичних процесів у 2021 році згідно з Індексом Нормандії перебуває у незадовільному стані як для регіону СхП в глобальному вимірі, так

і для кожної країни СхП зокрема, оскільки ситуація з демократією входить до топ-3 ключових загроз у 2021 році.

Література:

1. BenHodgesLt-GenBenHodgesontheFutureofHybridWarfare. CEPA, April 8, 2021. [Електронний режим]. – Режим доступу: <https://cepa.org/lt-gen-ben-hodges-on-the-future-of-hybrid-warfare/>
2. Infographics: Peaceandsecurity. 2021. [Електронний режим]. – Режим доступу: <https://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/peaceandsecurity/index.html#/comparison>
3. Instrument contri buting to Stability and Peace. Global Europe. Programme Statements [Електронний режим]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/db_2021_programme_statement_instrument_contributing_to_stability_and_peace.pdf.
4. Mapping threats to peace and democracy world wide 2021. The Normandy Index 2021: Finding sand functions. [Електронний режим]. – Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690670/EPRS_STU\(2021\)690670_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690670/EPRS_STU(2021)690670_EN.pdf);
5. Peace and security in 2021. (2021). European Parliamentary Research Service. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690669/EPRS_STU\(2021\)690669_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690669/EPRS_STU(2021)690669_EN.pdf).

«POLEXIT: ПРИЧИНИ, СУТНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ»

Протягом членства Польщі в Європейському Союзі (з 2004 року) виникали неоднозначні ситуації, в яких простежувався бунтівний характер дій польського уряду. На основі цих ситуацій багато дослідників підняли питання щодо виходу Польської держави з ЄС, так званого «Polexit». В рамках останніх новин є актуальним дослідити сутність цього поняття, причини його популяризації, проаналізувати, які гіпотетичні наслідки буде мати Польща з-за виходу з ЄС, а також дослідити як польська ситуація може вплинути на Україну.

Уряд Польщі перебуває в конфлікті з офіційними особами ЄС з моменту приходу до влади Консервативної партії «Право і справедливість» у 2015 році [5]. Перепоною в стабілізації відносин є зміни судової системи Польщі, які містять в собі збільшення влади панівної партії над судами задля подолання корупції та не-ефективності судової системи, а також її реформування. Комісія ЄС вважає ці зміни підривом демократичної системи стримувань і противаг.

Як відомо, 7 жовтня 2021 року Конституційний трибунал Польщі постановив, що деякі положення договорів ЄС і рішень судів ЄС суперечать Конституції Польщі [4]. Кажуть, постанова означає, що національна Конституція має пріоритет над законодавством ЄС та дає право для польської сторони ігнорувати директиви Суду ЄС. Проте досліджено, що постанова також наголошує, що Конституції не відповідає спосіб інтерпретації Судом ЄС окремих положень договору.

Термін «Polexit» тісно пов'язаний з цими подіями. Його ввели після виходу Великобританії з Європейського Союзу, прогнозуючи аналогічні події в Польщі [6]. Останнім часом цей термін використовується опозиційними партіями як гасло та заклик до протестів проти влади. Польський уряд, проте спростовує вихід з Європейського Союзу та засуджує тих, хто поширює цю ідею.

За опитуванням, яке провели після винесення постанови, 45,4 % респондентів вважають, що рішення Конституційного суду не може призвести до «Polexit». Хоча на думку 38,7 % опитаних, це рішення може призвести до виходу Польщі з ЄС. Опитування було проведено 8 жовтня серед однієї тисячі повнолітніх поляків [1].

Ймовірними головними причинами, через які Польща вирішить покинути ЄС можуть бути:

1. Різні цінності. Цінності Польщі в більшості не збігаються з цінностями інших країн ЄС. Багато політиків розглядають верховенство закону, кліматичні цілі, аборти або захист прав ЛГБТ як нав'язування «ліберальних» цінностей консервативній Польщі.

2. Антиєвропейські настрої серед високопосадовців. Серед більшості високопосадовців існують скептичні настрої щодо ЄС: їм не подобаються його інститути, які намагаються надмірно впливати на політику Польщі. Наприклад, віцеспікер Ришард Терлецький закликав до «радикальних рішень» суперечки між Польщею і ЄС, вказавши на вихід Великобританії як на доказ того, що «диктатура брюссельської бюрократії їх не влаштовує» [3]. Хоча польський уряд наголошує, що не є шанувальником Polexit, опозиція наполягає на тому, що такі дії можуть призвести до цього результату.

3. Антиєвропейські погляди серед населення. Ця причина є наразі утопічною, бо більшість польського населення підтримує членство в ЄС, але, якщо воно перестане підтримувати, то польська влада буде вимушена погодитися на вихід.

4. Непорозуміння з інституціями ЄС у стані ескалації конфлікту.

Якщо казати за ситуацію, яка відбувається тут і зараз, то можливими наслідками виходу Польщі на цю мить є:

1. Втрата довіри до влади громадян, позаяк ЄС користується переважною популярністю серед поляків.

2. Втрата економічної стабільності. Бувши членом ЄС, рівень польської інфляції вже становить 3,1% [2], а вихід з об'єднання дозволить привезти ситуацію до катастрофічної економічної кризи. Вихід з ЄС і встановлення тарифних і торгових бар'єрів приведуть економіку в стан стагнації.

3. Втрата безпеки. У зв'язку з подіями на польсько-білоруському кордоні, Польща як ніколи потребує допомоги ЄС та країн-учасниць НАТО, які також в більшості входять до цього об'єднання. До того ж до співпраці з ними Польща зазнавала впливу Росії. Після виходу з ЄС вона може повернутися до статусу одинака, а також це унеможливить тою мірою, що зараз, брати участь в регіональних союзах і об'єднаннях, тому, що більшість їх діє у рамках ЄС.

4. Втрата інвестицій та матеріальної допомоги, яка надходить від ЄС. Якщо Польща вийде з ЄС, то рівень матеріальної допомоги, яка надходить щороку та підіймає не тільки рівень добробуту в країні, а й допомагає справлятися з пандемією, впаде до нуля.

Через те, що Україна є сусідом Польщі, ймовірний Polexit може вплинути на неї. Якщо розглядати ситуацію, коли Польща зостається у статусі одинака, то ймовірними наслідками є: проблеми української діаспори в Польщі; зміна Польщею статусу «адвоката України», тобто втрата важливої та всеосяжної підтримки стратегічного партнера у справах ініціативи Східного партнерства, верховенства права, питання російської агресії на території України, а також успішного виконання Копенгагенських критеріїв; ймовірний російський вплив на зовнішню політику Польщі, де вона, без підтримки країн ЄС (коли її економіка зазнає стагнації), не зможе протистояти гібридній війні.

Отже, досліджено, що загроза Polexit є перебільшена, позаяк більшість населення Польщі виступає за членство в ЄС. Польща залежить від внутрішнього ринку ЄС, його фондів. До того ж аби Polexit відбувся, він повинен бути ініційований Варшавою. Нині кількість в парламенті партій, що підтримують Polexit, і підтримка їх електоратом виходу з Європейського Союзу незначна. Для поляків переваги членства в ЄС – це даність. Єдиним фактором, який може активізувати польську опозицію, могла б стати економічна криза.

Підсумовуючи, не можна не помітити, що чим більший тиск Європейський союз чинить на Польщу, тим більш імовірним стає Polexit, за думкою багатьох науковців, але Польща не прагне до виходу з ЄС. Вона тільки намагається захистити свою судову реформу та зменшити вплив ЄС на свою внутрішню правову систему, тому не можна говорити наразі за її вихід з Європейського Союзу.

Література:

1. Co Polacy myślą o polexicie? Nowysondaż [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tvp.info/56316426/sondaz-nowe-badanie-polexit-powyroku-trybunalu-konstytucyjnego-wyniki>
2. NBP szacuje inflacja CPI w 2021 r. na poziomie 3,1 proc. W 2022 r. spadnie do wartości 2,8 proc. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forsal.pl/gospodarka/pkb/artykuly/8115205,nbp-inflacja-cpi-w-2021-r-na-poziomie-31-proc.html>
3. Антонина Соловьева Польща пригрозила вийти з Євросоюзу через конфлікт із Брюсселем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukranews.com/ua/news/800405-polshha-prygrozyla-vyjty-z-yevrosoyuzu-cherez-konflikt-iz-bryusselem>
4. Магдалена Рігамонті «Полекзит»: чи може Польща вийти з ЄС? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://novapolshcha.pl/article/polekzit-chi-mozhe-polsha-viiti-iz-yes/>
5. Святослав Хоменко Полекзит: чим загрожує Польщі відмова від законодавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-58854665>
6. Юрій Банахевич Polexit: чи загрожує Польщі вихід з ЄС? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3143546-polexit-ci-zagrozuje-polsi-vihid-z-es.html>

Б. ЛЕСИК

Науковий керівник - к. політ. н., Цебенко О.

ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В РАМКАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Програму Східне Партнерство було започатковано на виконання рішень Рад ЄС від 20.03.2009 з метою зміцнення стосунків зі східними сусідами ЄС. Програма є продовженням Європейської політики сусідства та передбачає участь 6 держав Східної Європи (Азербайджану, Білорусії, Вірменії, Грузії, Молдови та України) за різними напрямками [4].

Оцінити успіхи цього формату можна завдяки документу “Східне партнерство – 20 очікуваних досягнень до 2020 року: фокусуємось на головних пріоритетах та реальних результатах”, що був розроблений ЄС у грудні 2016 року та оновлений у червні. Безпека стала одним із двадцяти пріоритетних напрямків, які Європейський Союз визначив як певний план дій в рамках ініціативи “Східне партнерство” на найближчі кілька років [1].

Якщо безпека в ЄС стосується, в першу чергу, безпеки людини і суспільства, то в країнах-партнерах це сприймається передусім як безпека держави, відсутність збройної загрози, територіальна цілісність і врегулювання конфліктів. Адже майже усі країни-партнери (Азербайджан, Вірменія, Грузія, Молдова і Україна), окрім Білорусії, мають на своїх територіях затяжні військові конфлікти за участі сепаратистських військових груп.

Суто військова сфера у цілях Східного Партнерства присутня у вимірах навчання у країнах-партнерах та їх долучення до місій і спільних бойових підрозділів ЄС. Представники України долучаються до тренувальних ініціатив ЄС, зокрема вони взяли участь у конференції високого рівня з питань СПБО (18-19 січня, Єреван) і підсумковому семінарі з питань Спільної політики безпеки і оборони, СПБО (18-21 квітня., Кишинів) [3].

Участь України в операціях, місіях і бойових підрозділах ЄС закріплена в Угоді про асоціацію (Стаття 10) та вже реалізо-

вується, адже українські військові вже долучались до операції ЄС “EUNAVFORATALANTA” (2014 р.) і бойових тактичних груп ЄС (2014 р. і 2016 р.). Згідно з рішенням Генштабу Збройних Сил України, українські підрозділи залучатимуться до формування цих груп Євросоюзу у I півріччі 2018 року та у I півріччі 2020 року.

Важливе місце серед цілей СХП займає протидія надзвичайним ситуаціям, де ЄС визначив три ключові цілі [2]:

- Впровадження комплексної політики управління ризиками стихійних лих;
- Тісна співпраця країн-партнерів з Механізмом цивільного захисту ЄС;
- Схвалення стратегії зменшення ризику стихійних лих відповідно до Сендайської рамкової програми.

В Україні здійснюється комплексна оцінка ризиків стихійних лих силами створеної Робочої групи з оцінки ризиків катастроф (DRA), але комплексна політика управління ризиками ще має бути розроблена. Україна з 2008 року налагодила співпрацю з Механізмом цивільного захисту ЄС через відповідний Центр моніторингу та інформації ЄС, але для більш тісної співпраці мала б повноцінно приєднатися до Механізму за прикладом Македонії, Ісландії, Ліхтенштейну і Норвегії [5].

Суттєвий потенціал зміцнення оборонних спроможностей співробітництво України в Постійному структурованому співробітництві (Permanent Structured Cooperation, PESCO), що стало можливим завдяки рішенням ЄС про участь у ньому третіх країн. Для України це є сигналом про готовність ЄС до поглиблення співробітництва за умов наближення до його стандартів, можливістю пришвидшення реформ в військовому секторі, а також певними орієнтирами таких реформ.

Література:

1. Безпека для Східного партнерства: які зміни варто любіювати Україні [Електронний ресурс] // Громадська синергія. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/11/20/7073879/>
2. Партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері : сучасний стан і перспективи [Електронний ресурс] // Центр Разумкова. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/%D>

0%91%D0%95%D0%97%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%95%20%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%A2%D0%9D%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E%20%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%90-%D0%84%D0%A1.pdf.

3. Порівняльний аналіз «20 очікуваних досягнень Східного партнерства до 2020 р.» з положеннями Угоди про асоціацію: якою є додана вартість для відносин Україна-ЄС? [Електронний ресурс] // Громадська синергія. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Web_ua_AAЕap-deliverables_civic_synergy_ua_2018.pdf.
4. Співробітництво у воєнно-політичній, військовій та військово-технічній сферах [Електронний ресурс] // Представництво ЄС в Україні. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/spivprasya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/spivprasya-ukrayina-yes-u-ramkah-spilnoyi-politiki-bezpeki-i-oboroni>.
5. Ukraine in the coordinates of the eastern partnership [Електронний ресурс] // Ukrainian national platform of the Easter Partnership civil society forum. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Report_English.pdf.

А. МАКСИМЮК

Науковий керівник - к. політ. н., Цебенко О.

«АСОЦІЙОВАНЕ ТРІО»: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ У РАМКАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Асоційоване тріо – це посилена співпраця тристороннього формату між Україною, Грузією та Молдовою спрямована на інтеграцію до Європейського Союзу. Створення такого об'єднання стало результатом багаторічної дискусії з питання оновлення формату Східного партнерства і вибудови більш ефективної стратегії комунікації та посиленої співпраці з ЄС та його східними партнерами. Події, що стрімко розвиваються у країнах Східного партнерства, підкреслили необхідність у зміні існуючого формату. Для ЄС важливі не лише очікування країн-партнерів, а реальні дії – ініціативи та відданість процесу інтеграції. Тож, 17 травня 2021 р. було реалізовано новий європейський формат співпраці – «Асоційоване тріо». На жаль, Білорусь, Азербайджан та Вірменія не виявилися готовими до нових змін [1].

Країни «тріо» на сучасному етапі вже є асоційованими членами ЄС та виявляють прагнення увійти до складу країн-учасниць блоку. Співпраця між країнами передбачає посилену співпрацю та комунікацію між МЗС трьох країн та безпосередньо з ЄС щодо питань європейської інтеграції цих країн, а також співпраці у рамках «Східного партнерства». Відповідно до спільних інтересів у питанні європейської інтеграції, учасниці «Асоційованого тріо» об'єдналися з метою посилення політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС та просування нових можливостей у рамках Східного партнерства. Країни разом координують свої дії з прагненням розширити можливості угод про асоціацію і «стати на крок ближче» до секторального зближення з ЄС, тобто прагнуть розширити співпрацю у сфері внутрішніх справ, стратегічних комунікацій та у перспективі інтегрувати до Внутрішнього ринку ЄС [1]. З метою поглиблення країн у процес європейської інтеграції та забезпечення стратегічного розвитку Східного партнерства, учасниці

«Асоційованого тріо» зобов'язалися сприяти одна одній у діалозі з інституціями ЄС та державами-членами блоку. У перспективі даної діяльності є досягнення наступних цілей:

- покращення діалогу між Європейською Комісією та «Асоційованим тріо» та посилення їх співпраці у сферах транспорту, енергетики, цифрової трансформації та охорони здоров'я;
- посилення безпекової та оборонної співпраці з ЄС з акцентом на зміцненні стійкості кіберпростору та протидії гібридним загрозам у співпраці з Агенством кібербезпеки ЄС;
- координація спільних зусиль у рамках формату Східного партнерства на основі спільних потреб «Асоційованого тріо»;
- розробка нових інструментів для прискорення інтеграції «Асоційованого тріо» на Внутрішній ринок ЄС;
- активна участь у проєктах PESCO;
- сприяння залучення країн-учасниць «тріо» до рамкових програм та установ ЄС;
- підтримка мобілізації серії реформ у країнах «Асоційованого тріо» [4].

Для досягнення даних цілей учасниці «Асоційованого тріо» будуть посилювати свою співпрацю наступними методами:

- регулярні та спеціальні тристоронні консультації з метою аналізу політичних та соціально-культурних подій у кожній із цих держав та обговорення питань в рамках їх процесу інтеграції з ЄС, а також співпраці в рамках формату Східного партнерства;
- створення групи координаторів «Асоційованого тріо» при міністерствах закордонних справ;
- проведення спільних дипломатичних демаршів до ключових установ ЄС та держав-членів блоку щодо спільно узгоджених питань, які безпосередньо стосуються європейських прагнень, спільних ініціатив та співпраці в рамках Східного партнерства;
- проведення серії заходів та видання ряду публікацій, що стосуватимуться питань європейської інтеграції у співпраці з усіма учасниками формату Східного партнерства;
- розробка новачійних платформ для діалогу з регіональними ініціативами у співпраці з державами-членами ЄС, спрямованих на підтримку пріоритетів щодо інтеграції країн «Асоційованого тріо» [2].

У січні 2021 року Україна та Грузія заявили про те, що офіційно готуються подати заявку на членство в ЄС у 2024 році, щоб приєднатися до блоку у 2030-х роках. Європарламент визнає те, що згідно ст. 49 Договору ЄС Грузія, Молдова та Україна мають європейську перспективу та мають право на подання заявки на членство у блоці згідно з принципами демократії.

Проте на шляху до євроінтеграції у «Асоційованого тріо» є свої перешкоди. Як зазначила експерт брюссельського аналітичного центру ЕРС Аманда Пол: «Асоційоване тріо – це революційна ініціатива, але її успіх абсолютно негарантовано». На її думку, така співпраця країн є цікавою, як перша спроба регіональної співпраці в рамках Східного партнерства, але у європейській спільноті присутні переживання, що це може покласти кінець формату EasternPartnersship. Також Аманда Пол вважає, що «...теоретично ця співпраця Асоційованого тріо може прискорити їх євроінтеграцію. Але фактично все буде залежити від того, як інтенсивно ці країни проводитимуть реформи» [4]. На противагу цьому, керівник брюссельського бюро Фонду Конрада Аденауера Гарді Острі зазначив, що «...тріо відкрило шлях до активнішої фази «Східного партнерства», а отже відкрито новий шлях сучасної євроінтеграції». Таку заяву він зробив на круглому столі з трьома міністрами країн-учасниць тріо. Жозеп Боррель – верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки – зауважив, що «Асоційоване тріо» стало першою регіональною ініціативою в рамках Східного партнерства і Брюссель підтримує таку новацію. «Надзвичайно важливим аспектом «Східного партнерства» є побудова зв'язків не лише між ЄС і нашими країнами-партнерами, але також і між ними самими і це має свій позитивний вплив», - висловився Боррель на зустрічі з міністрами «тріо» [4]. Щодо української позиції, то Дмитро Кулеба, міністр закордонних справ, позиціонує «тріо» як ідеальний міст між Україною та ЄС, а у Києві не приховують скептичних настроїв до Східного партнерства, оскільки воно не передбачає членства у ЄС у кінцевому результаті. Проте, він зазначив, що: «Асоційоване тріо посилює Східне партнерство, а не послаблює його. Поглиблення принципу диференціації в рамках ініціативи додає їй енергії. Ми будемо ділитися досвідом євро-

інтеграції з іншими країнами, мотивуючи їх обирати європейський шлях розвитку».

У статті для брюссельського видання *Euroactiv* міністри України, Грузії та Молдови розставили пріоритети «Асоційованого тріо» наступним чином: на першому місці – членство у ЄС, на другому – новий поштовх у стратегічному розвитку формату «Східного партнерства» [4].

Важливим кроком у діяльності «Асоційованого тріо» стало підписання Декларації Батумського Саміту від 19 липня 2021 року. Україна, Грузія та Молдова дійшли взаєморозуміння щодо діяльності «Асоційованого тріо» як платформи посиленого співробітництва і діалогу між міністерствами закордонних справ трьох асоційованих партнерів ЄС. Держави визнають стратегічну важливість «Східного партнерства» та залишатимуться відданим його цілям та пріоритетам, а також сприятимуть його подальшому розвитку. У Декларації зазначено наступне: «Ми підтверджуємо нашу постійну підтримку Східному партнерству, заснованому на спільних взаємних зобов'язаннях, принципах диференціації та інклюзивності... Ми співпрацюватимемо, щоб гарантувати, що Східне партнерство розробляє стратегічний перспективний порядок денний і залишається сильною та ефективною політикою, яка відображає потреби, амбіції та прагнення кожного Партнера» [3].

Отже, «Асоційоване тріо» – це новий формат співробітництва України, Молдови та Грузії у рамках Східного партнерства. Об'єднання змогло стати «новим європейським шляхом» до євроінтеграції. На сьогоднішній день Східне партнерство є дещо ідеалізованою моделлю співпраці, у якій не всі об'єднані держави прагнуть однакового кінцевого результату. Ініціатива створення «тріо» стала «ноу-хау» в очах міжнародної спільноти, яка стала ще одним кроком назустріч до Європейського Союзу. Держави-члени «Асоційованого тріо» і надалі підтримуватимуть програми, цілі та ініціативи Східного партнерства та сприятимуть його розвитку. Проте, станом на сьогодні, «тріо» має більше переваг та уваги на міжнародній арені у порівнянні з ініціативою Східного партнерства. Головною перспективою «Асоційованого тріо» є Стратегія «Тріо-2030» – ініціатива, яка пропонує рішення рефор-

мам, запропонованих Європейським Союзом, та шляхи стимулювання і реалізації цих реформ. Програма була представлена у Європейському парламенті 12 листопада представниками «Асоційованого тріо». Члени об'єднання наголошують, що стратегія «Тріо-2030» може стати європейським геополітичним інструментом, з використанням нового покоління інституційних засад та політики. За програмою стратегії, до 2030-го року «Асоційоване тріо» зможе стати учасником наступних ініціатив ЄС, а саме: Європейська зелена угода, Цифрова Європа, Просування європейського шляху LifeandEuropeanDemocrasy, Horizon 2020. Також стратегія «Тріо-2030» зазначає, що як інструмент, вона повинна доповнювати ініціативу Східного партнерства і допомогти розробити йому оновлену ефективну політику. У короткостроковій перспективі планується реалізація ініціативи «Тріо+1» – включення Вірменії до складу учасників об'єднання на основі принципів і позицій, підтверджених у Комплексній Угоді про розширене партнерство між Вірменією та ЄС. Успіх Східного партнерства залежатиме частково від успіху ініціативи «Асоційованого тріо» та реалізації стратегії «Тріо-2030». «Асоційоване тріо» цінує політику та ініціативи Східного партнерства, які дали поштовх країнам об'єднатися заради досягнення спільної мети – інтеграції до ЄС. Але на сьогоднішній день реалії демонструють, що ЄС вбачає у Асоційованому тріо потужнішу «групу дій та ініціатив», на відміну від Східного партнерства.

Література:

1. Ковальчук С. Асоційоване тріо: гуртом і в ЄС легше йти [Електронний ресурс] / Станіслав Ковальчук // «ADASTRA» (Дата публікації: 11.06.2021). – Режим доступу: <https://adastra.org.ua/blog/asocijovane-trio-gurtom-i-v-yes-legshe-jti>
2. «Асоційоване тріо» України, Грузії та Молдови: кінець «Східного партнерства» чи прискорення євроінтеграції? [Електронний ресурс] // «DWMadeforminds» (Дата публікації: 02.06.2021). – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/asotsiiovane-trio-ukrainy-hruzii-ta-moldovy-kinets-skhidnoho-partnerstva/a-58126771>
3. AssociationTrio: MemorandumofUnderstandingbetweentheMinistryofForeignAffairsofUkraine, MinistryofForeignAffairsofGeorgiaandtheMinistryofFor

eignAffairsandEuropeanIntegrationoftheRepublicofMoldova[Електронний ресурс] // МЗС України (Дата публікації: 19.07.2021). - Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/en/news/association-trio-memorandum-understanding-between-ministry-foreign-affairs-georgia-ministry-foreign-affairs-and-european-integration-republic-moldova-and-ministry-foreign-affairs-ukraine>

4. MakszimovV. Newer EU memberssupportAssociatedTrioas «champions» [Електронний ресурс] / VlagyislavMakszimov // «Euractiv» (Дата публікації: 23.07.2021). – Режим доступу:<https://www.euractiv.com/section/eastern-europe/news/newer-eu-members-support-associated-trio-as-champions/>.

**ENERGY POTENTIAL
OF EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES**

The Eastern Partnership (EaP) is a joint initiative of the European Union, its member states and post-Soviet countries, including Ukraine, Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, and the Republic of Moldova, established on May 7, 2009. The initiative envisages a strategic and ambitious partnership based on shared values, rules, interests and commitments, as well as mutual responsibility. The main objectives of the Eastern Partnership policy are to strengthen and deepen political and economic relations between the EU, EU Member States and partner countries, as well as to maintain a sustainable reform process in the recipient countries [3].

Within the framework of the Eastern Partnership, various areas of cooperation are being developed, mainly through the operation of four thematic platforms. One of them is Energy Security, where the EU and partner countries discuss ways to strengthen solidarity, support critical infrastructure, build relationships, diversify sources and improve energy supply, and harmonize partner countries' policies in the energy sector. Based on the Energy Security platform, two flagship initiatives are being implemented, such as: Development of regional electricity markets, energy efficiency and the use of renewable energy sources, and Environmental Management. The key task of the platform is to ensure the energy security of the Eastern Partnership countries, which is a critical element of the security architecture of the Eastern European region and, as a consequence, of the European Union as a whole [1].

In the context of the current geopolitical situation, energy is one of the most relevant topics for discussion, as energy security is a key factor that determines the stable functioning of any state. From this point of view, one of the most promising strategies for partner countries is to strengthen the energy sector. Importantly, the six partner countries have significant differences in energy profiles. During the Soviet era, the Republic of Armenia produced about twice as much electricity a year

as it does today. It generates 40% of its electricity from nuclear power plants, 30% from gas-fired power plants, and the rest from hydropower and other renewable energy sources. There is no oil refining industry in Armenia, and all oil products are imported. Also, Armenia remains heavily dependent on Russia for most of its gas imports and assistance in operating its obsolete nuclear power plant [2].

Plans to build a new nuclear power plant are on the agenda, despite the European Union's security concerns. The current nuclear reactor is the only reactor in the world to resume operation after a complete shutdown. In 2014, the government decided to continue its operation until 2026 due to delays in the construction of a new nuclear power plant. If shale oil exploration is unsuccessful - authorities estimate in 2005 that the potential reserves will be between 17 and 18 million tonnes - Armenia will remain an energy-dependent country whose energy security depends on an outdated nuclear power plant. The development of geothermal energy is also a promising area [2].

Azerbaijan is in a much more comfortable situation. The first oil well started operating in Azerbaijan in 1846. Azerbaijan has significant potential in the energy sector. Fossil fuel power plants provide 85% of the population's electricity needs, the other 15% are produced by hydroelectric power plants. For Azerbaijan, energy security means diversification of energy supply routes, and for Europe - diversification of their sources. In 2020, Azerbaijan began to supply an additional 10 billion cubic meters of gas to Europe, and later these volumes will only increase. The Southern Gas Corridor, which is a continuation of the South Caucasus gas pipeline, bypasses Russia from Azerbaijan through Georgia and throughout Turkey, where the construction of the TANAP pipeline, the Trans-Anatolian gas pipeline that supplies Azerbaijani gas from Caspian fields to Turkey, was completed in 2019. TANAP has joined the Trans-Adriatic Pipeline (TAP), which will actually supply natural gas from Azerbaijan to European countries [2].

Like Armenia, Belarus is heavily dependent on energy imports, mostly from the Russian Federation. Belarus's dependence on Russia is twofold. On the one hand, Russian gas is needed as a raw material for industry and as energy for household consumers. On the other hand, oil products are the main export commodity for Belarus. Belarus has

two refineries. Fossil fuel power plants currently produce the bulk of the country's electricity consumption. Thanks to an efficient oil refining sector, Minsk is turning oil imports into oil products, such as gasoline for oil exports. Thus, any violations in the import of hydrocarbons have serious consequences for the entire Belarusian economy [4].

Due to its geographical location, Belarus plays a strategic role in Russia's oil and gas exports to the European Union. Approximately 20% of gas sales and 30% of oil sales to European markets are made through Belarus. Due to this strategic position, Belarus has a relatively stable energy supply. But like Ukraine, Minsk has had to deal with ongoing gas price talks with Russia. Since 2012, Belarus has begun importing up to 1 million tons of Azerbaijani oil through the Odessa-Brody pipeline. Even if Russia's oil supplies appear more stable than in previous years, this should provide greater predictability for Belarus' oil refining sector [4].

Georgia is an energy-dependent country that imports 75% of its energy resources. However, the country has recovered very well after the winter of 2006. Gazprom then cut gas exports to western Georgia, including Tbilisi. To reduce energy dependence on the Russian Federation, the Georgian authorities have decided to diversify the energy balance. It has invested heavily in renewable energy sources, mainly hydropower. The main natural resource of the country is water. Indeed, Georgia has the second largest hydropower resource in the world. Georgia has the largest hydroelectric power plant in the Caucasus, which produces up to 30% of the country's electricity needs. Three hundred of the 26,000 large and small rivers in the country are of energy importance. Their annual capacity is estimated at 15 thousand MW. There are more than fifty small hydropower plants in Georgia, more than ten are under construction and several dozen more are planned to be built in the next decade [4].

In addition, Georgia plays a key role in exporting Caspian oil and gas to Europe and the Mediterranean. All major oil and gas transportation infrastructures in the South Caucasus, such as the BTC and SCP pipelines (South Caucasus Gas Pipeline), cross Georgia. The Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline, one of the longest in the world, with a length of 1,768 kilometers, passes through Georgia. The Baku-Supsa

Western Route oil pipeline and the Baku-Tbilisi-Erzurum gas pipeline are also operating. Under the intergovernmental agreement on the South Caucasus gas pipeline, Georgia is entitled to 5% of the volume of gas transported through the SCP, plus another 5% at a reduced price [2].

Moldova has probably the most difficult energy situation among the EU's Eastern Partnership countries. Lacking local resources and as a landlocked country, it suffers from difficult access to energy. The main source of energy for Moldova is electricity produced from fossil fuels. There are no oil refineries in Moldova, and it is almost entirely, 91%, dependent on imports of energy resources. It is heavily dependent on imports from Belarus, Romania, the Russian Federation and Ukraine, which supply electricity, gas and coal to the country. However, there are opportunities to improve the situation. First, in 2010, the local energy corporation MoldIteraElectric expressed readiness to build a 450-megawatt gas-fired power plant in southern Moldova. Second, Moldova can benefit from its role as a transit country. Indeed, a western gas pipeline runs through its territory, supplying Russian gas to Turkey. Third, Moldova has managed to increase coal imports from Ukraine. Fourth, it plans to develop cooperation with Ukraine in the field of shale gas production, it was expected that this gas will be put into operation by 2017. Also in October 2021, the construction of the Iasi (Romania) Chisinau gas pipeline was completed, which will give Moldova access to Europe's natural gas [2].

Ukraine is an energy-deficient country. It produces only 25% of the gas it needs and 20% of the oil. Until recently, Ukraine received most of its fossil fuels, about 85%, from the Russian Federation. Since November 2015, Ukraine has been buying natural gas from the EU. Ukraine's gas transportation system makes it the main transit route for Russian gas to Europe. In particular, about 40% of the total amount of gas imported from Russia is supplied to the EU through the Ukrainian gas transportation network. On January 1, 2020, a new agreement was signed, which provides for the preservation of Ukraine's role as a transit state for the next five years, with the possibility of extending the agreement for another 10 years. As a result, in the coming years, Ukraine will still remain a key transit country for Russian gas to European countries [4].

Thus, the Eastern Partnership countries differ in their potentials, priorities and opportunities, including in the field of energy. Azerbaijan, with its rich experience in hydrocarbon production, can play the role of an exporter of energy resources. Armenia has a functioning nuclear power plant, which allows it to export electricity. Georgia is a reliable transit country that plays an important role in exports from the Black Sea coast and has great potential in the field of hydropower and energy storage. Ukraine and Belarus are important transit countries for gas supplies to the EU. Moldova is also distinguished as a country of strategic transit of energy resources.

Bibliography list:

1. Eastern Partnership [Electronicresource] // Governmentportal. - 2021. - Access mode: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/shidne-part-nerstvo>
2. Politics&Energy, Eastern Partnership Trends [Electronicresource] // Visegrad/Insight. – 2020. – Access mode: <https://visegradinsight.eu/eap2030/politics-energy-eastern-partnership/>
3. Joint communication to the European Parliament, the European Council, the Council, The European economic and social committee and the Committee of the regions [Electronicresource] // European Commission. – Brussels – 2020. – Access mode: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/1_en_act_part1_v6.pdf
4. Edward H. The EU and its Eastern Partners: Energy needs and future prospects [Electronicresource] // Directorate-general for external policies of the union. – 2012. - Access mode: https://www.researchgate.net/publication/2237_24220_The_EU_and_its_Eastern_Partners_Energy_needs_and_future_prospects/link/0922b4f86e9d48c414000000/download.

Б. МЕЛЬНИК

Науковий керівник – к. політ. н., Івасечко О.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КЛІМАТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ «GREEN DEAL» В УКРАЇНІ ТА РОЗРОБКА ПРОЕКТІВ НОВОЇ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ ЗЕЛЕНОГО КУРСУ

Європейський зелений курс - це основний стратегічний пріоритет, який вперше викладено у політичних рекомендаціях голови Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн, в якому зображається детальне бачення кліматично нейтральної Європи, а також переслідується ціль захистити біорізноманіття, створити циркулярну економіку та усунути забруднення, одночасно підвищуючи конкурентоспроможність європейської промисловості та забезпечуючи справедливий перехід для постраждалих регіонів та працівників.

22 грудня 2019 року Комітет з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради в Україні ініціював слухання комітетів щодо участі України у Європейському зеленому курсі. У дискусіях взяли участь представники Представництва ЄС в Україні, Фонду енергоефективності в Україні, центрального уряду, місцевої влади, наукових кіл, а також народні депутати України та члени міжнародних організацій, посольств та бізнесу [7].

24 січня 2020 року уряд України створив міжвідомчу групу для координації наслідків, спричинених змінами клімату в рамках Європейського зеленого курсу.

У серпні 2020 року Україна передала Європейській Комісії позиційний документ бачення України щодо реалізації Європейського зеленого курсу. У документі Уряд України запропонував налагодити структурований та регулярний діалог з ЄС щодо умов раннього залучення України до розробки та реалізації політики згідно з Європейським зеленим курсом та розробити спільну Дорожню карту для участі України в ньому.

У своїй відповіді виконавчий віце-президент Франс Тіммерманс запропонував провести початкову зустріч, яка відбулася 10

лютого 2021 року в Брюсселі, для обговорення відповідних аспектів угоди в рамках поточного діалогу щодо Угоди про асоціацію та визначення шляхів, як ЄС може підтримати Україну в зеленому переході [4].

22 вересня 2021 року під співголовуванням Віце-прем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольги Стефанішиної та Голови Групи підтримки України Катарини Матернової відбулося друге засідання робочої групи Діалогу високого рівня щодо зеленого переходу України.

А вже 20 жовтня 2021 року Кабінет Міністрів України ухвалив Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року. Згідно з впровадженням стратегії очікується зменшення рівня промислового забруднення, реформування нормативно-правової системи поводження з відходами, створення ефективної системи хімічної безпеки, збереження біорізноманіття та забезпечення раціонального використання природних ресурсів [1].

Для того щоб підтримати уряд України та її населення у подоланні викликів та забезпечити шлях з метою повної інтеграції України з економікою ЄС, ПРООН спеціально розробила і розпочала нову програму сприяння та підтримки зеленого відновлення для української економіки.

ПРООН запустила «Пакет екологічного відновлення» на суму приблизно 1,2 млн. доларів США, що включає спеціальний план розблокування приватних зелених та стійких фінансів, а також аналіз всіх загроз та перспективних можливостей для української економіки, які будуть пов'язані з активною участю України в Європейській зеленій угоді [3].

Крім того Міжнародне агентство з відновлюваних джерел енергії (IRENA), Світовий банк та ЄС передбачають Україні світове лідерство у виробництві різних відновлюваних джерел енергії, оскільки тільки її офшорний потенціал вітру дослідники оцінюють у 100 гігават (ГВт). Це одноосібно може представляти п'яту частину європейських офшорних можливостей [6].

Беручи до уваги як чітку встановлену потужність, так і величезний потенціал, наша держава має всі шанси розвивати та розширювати виробництво електролізованого водню з таких віднов-

люваних форм генерації, як гідроенергія чи ядерна енергія, вітер чи сонячна енергія, або навіть біомаси [3].

Важливішим є те, що за умови розвиненої масштабної водневої економіки, Україна стане одним з найважливіших та найбільних експортерів до Європейського Союзу. Але Україна може використати максимально ці можливості Зеленої угоди, за умови адаптування інфраструктури передачі та розподілу. Тут впливає проблема застарілості української інфраструктури, що вимагає дій у сфері модернізації та автоматизації, перед тим, як її перепрофілюють для використання водню [6].

З іншого боку, агропромисловий сектор є найамбітнішим та найбільш перспективним з точки зору «екологізації» України. Це один з небагатьох українських секторів, що орієнтується на ринок. Його діяльність вже реформована відповідно до вимог ринку ЄС, куди експортується більшість української продукції. Компанії розуміють, що без змін неможливо працювати та рухатися вперед, і, отже, хочуть внести «зелені зміни» у свою діяльність, часто за допомогою технічної допомоги ПРООН.

Слід зазначити, що «зелена» економіка та «зелені» фінанси - це не питання вибору для України, а питання економічного виживання у наступному столітті.

Якщо Україна візьме активну участь в угоді досягнення нейтральності до вуглецю до 2050 р. та залучить великі інвестиції, постає питання, хто повинен за них платити. Хоча Україна отримує і продовжуватиме отримувати кошти від ЄС, вона не має доступу до тих самих фінансових ресурсів, що й країни-члени ЄС. Йоганн Затхофф, член парламенту та німецької соціал-демократичної партії, наголошує, що ЄС готовий підтримати Україну на своєму шляху, проте структура інвестицій є проблематичною [5].

Досягнення амбіційних цілей Європейської зеленої угоди вимагає від ЄС запровадження захисту власних ринків та виробників. Це може зменшити конкурентоспроможність українських товарів на ринку ЄС, особливо щодо енерго- та ресурсомістких товарів, які займають значну частку в структурі українського експорту. Це продукти металургії, харчової промисловості, високотоннажних хімікатів, сільського господарства, енергетики, машинобудування тощо.

Більше того, транспортна інфраструктура може потрапити під обмеження таких механізмів, як трубопроводи. Фактично, будуть враховані всі логістичні викиди вуглецю, що вплине на його конкурентоспроможність [2].

Потенційною загрозою для України також може стати, механізм регулювання вуглецевого кордону, розроблений Європейською Комісією з метою запобігання перетворенню сусідніх країн на вуглецеві офшори, що може значною мірою погіршити експорт електроенергії з України до ЄС.

Зменшення споживання природного газу в ЄС або заміщення його «зеленим» воднем, серед іншого може залишити Україну без транзитних доходів. Ризик може бути пом'якшений завдяки розвитку власної водневої енергетичної економіки, попереджувальній адаптації до змін на світовому ринку природного газу та інтеграції українського газового ринку до ринку ЄС.

Високі вимоги до харчових продуктів та відповідність екологічним стандартам при їх виробництві також можуть стати перешкодою для подальшого експорту української продукції на ринок ЄС. Сьогодні це один з ключових ринків для України, втрата якого негативно вплине на економіку країни. Хоча питання вимог до якості харчових продуктів вирішується дедалі частіше, екологічні стандарти щодо агровиробництва в Україні сьогодні відсутні [2].

Загалом якщо Україна не візьме участі в Європейській зеленій угоді, вона ризикує потрапити під негативний вплив запланованого податкового режиму, пов'язаного із введенням податку на вуглець при експорті товарів з України до ЄС, так званого «Карбонового кордону» Механізмів регулювання, який застосовуватиметься до продуктів, що імпортуються до ЄС з країн, де вимоги щодо зменшення викидів CO₂ суттєво відрізняються від норм ЄС.

Отже, Європейська зелена угода несе певні виклики для України в контексті її втілення. Підвищені вимоги до якості певних видів продукції та технологій скоріш за все створять додаткові виклики для «промислового безвізового режиму» [2]. Посилення ринку вторинної сировини в ЄС призведе до зменшення експорту вторинної сировини в Україну. Це вплине на переробні підприємства, які в даний час залежать від імпорту таких матеріалів. Прагнення ЄС

зменшити перевезення вантажів автомобільними транспортними засобами, призначеними для зменшення викидів, можуть вплинути на видачу дозволів для українських автотранспортних компаній.

Якщо сказати коротко, за будь-якого сценарію Україні доведеться заплатити. Хоча Європейський зелений курс пропонує Україні низку переваг, однак труднощі настільки ж численні.

Література:

1. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядження від 20 жовтня 2021 р. [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – 2020. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-ekologichno-a1363r>
2. EuropeanGreenDeal: opportunitiesandthreatstoUkraine [Електронний ресурс] // AnalysisCenter «SocietyandEnvironment». – 2020. – Режим доступу: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/09/web_european-green-deal_2020_en
3. Supporting a UkrainianGreenDeal in a post-pandemicworldtobuildforward better [Електронний ресурс] // UNDP inUkraine. – 02.04.2021. – Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/blog/2021/phoenix-rising.html>
4. The EU GreenDeal – a roadmaptosustainableeconomies [Електронний ресурс] // Веб-портал «switch2green». – 2020. – Режим доступу: <https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy/>
5. TheGreenFutureofUkraineandthe EU – ForcedorFreeWill? [Електронний ресурс] // Веб-сторінка «Kharkivobserver». – 09.12.2020. – Режим доступу: <https://kharkivobserver.com/the-green-future-of-ukraine-and-the-eu-forced-or-free-will/>
6. UkrainecanplaykeyroleinEurope’senergyGreenDeal [Електронний ресурс] // AtlanticCouncil. – 20.02.2021. – Режим доступу: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraine-can-play-key-role-in-europes-energy-green-deal/>
7. Ukraine: committeehearingsonEuropeanGreenDealparticipationandprogress ofenergyefficiencyprogrammes [Електронний ресурс] // EuropeanParliament. – 28.12.2020. – Режим доступу: <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/news/ukraine-committee-hearings-european-green-deal-participation-and-progr>

ВИКЛИКИ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА СХІДНОМУ ВЕКТОРІ

В останні десятиліття громадську/публічну дипломатію (далі – ГД) зазвичай вважають перспективним інструментом нарощення міжнародного впливу держави чи організації та дієвим засобом реагування на проблеми, характерні для сучасного інформаційного суспільства. Йдеться, насамперед, про те, що в умовах підвищення ролі інформаційного та комунікаційного чинника держави заради досягнення більшості своїх цілей змушені налагоджувати стосунки з широким колом цільових аудиторій громадськості за кордоном, не обмежуючись лише контактами з офіційними представниками іноземної влади. З іншого боку, далеко не вся така діяльність приносить очікувані плоди: урядові зусилля часто поступаються в ефективності неурядовим ініціативам, які, на відміну від перших, не сковані жорсткими нормативними рамками та нерідко покладаються на новітні й ризиковані методи.

Європейський Союз з часу свого заснування проголосив метою організації сприяння «утвердженню своєї індивідуальності на міжнародній арені, особливо за допомогою спільної зовнішньої політики і політики безпеки» [6, art. A]. Це положення стимулювало започаткування багатьох програм, інструментів та механізмів для перетворення Союзу на справді впливового і самостійного актора у міжнародних відносинах. Власна громадська дипломатія є однією з таких ініціатив, покликаних поширювати цінності та реалізовувати інтереси ЄС за кордоном шляхом розвитку комунікації з іноземними громадянами, групами, інституціями та медіа [3, р. 2]. Це повинно сприяти кращому розумінню ними і їхніми представниками політики Союзу і схилити їх на його сторону. Східний вектор зовнішньої політики ЄС, включаючи громадську дипломатію, є одним із найпроблемніших, оскільки саме тут її становлення збіглося з намаганнями Росії «відродити колишню велич і могутність». Не

гребуючи агресивною пропагандою, остання у своїй риторичі перетворила Союз на одного зі своїх головних ідейних та ціннісних супротивників і ворогів. Ситуацію ускладнюють і інші характерні для сучасної епохи чинники. Усе це зумовлює високий інтерес до вивчення програм впливу ЄС на цільові аудиторії громадськості у східноєвропейських країнах-сусідах.

Насамперед варто відзначити основні переваги ЄС, які він використовує у процесі реалізації своєї громадської дипломатії на східному векторі. Загалом Союз має позитивний і привабливий імідж серед населення східних сусідів. Наприклад, дослідження демонструють, що довіра до ЄС в усіх державах-учасницях Східного партнерства більша, ніж довіра до Євразійського союзу, НАТО чи ООН [2, р. 10]. ЄС міцно асоціюють із демократією, правами людини та збереженням довкілля. Особливо позитивно організацію та її меседжі сприймає молодь. Географічна близькість ЄС до згаданих країн разом із розгалуженою мережею представництв, які є надійною інституційною основою його ГД, дозволяють йому бути постійним та помітним учасником комунікації з різноманітними цільовими аудиторіями. Крім того, у державах, які постраждали від російської агресії, ЄС зазвичай вважають одним із головних союзників у боротьбі проти ворога.

Незважаючи на зазначені переваги, сьогодні ми аж ніяк не можемо стверджувати, що Союз безпроблемно досягає визначених ним цілей зовнішньої політики щодо східних сусідів, ефективно послуговуючись при цьому усім доступним інструментарієм ГД. Тому важливо виділити основні проблемні моменти, які утруднюють взаємодію з іноземною громадськістю зазначених країн та послаблюють позицію ЄС як міжнародного актора.

1. Безумовно, головною перешкодою для Союзу на арені міжнародної комунікації упродовж останнього десятиліття залишається пропагандистська діяльність Росії, яка намагається використати кожне проблемне для ЄС питання на свою користь для посилення власної позиції, не гребуючи при цьому жодними засобами. Будь-які європейські труднощі з міграцією, боротьбою з COVID, вакцинацією чи енергетикою не залишаються непоміченими для російського пропагандистського апарату, і щоденно інформація про них

у гіпертрофованому і забарвленому емоціями вигляді поширюється на населення Східної Європи. ЄС намагається протидіяти цьому (наприклад, створивши у 2015 р. «EastStratComTaskForce» як один із підрозділів Європейської служби зовнішньополітичної діяльності), проте занадто часто «гостра сила» та проактивна позиція Росії виявляються ефективнішими, ніж м'яка сила та реактивна позиція Заходу [4, р. 1, 4].

2. Утверджувати власну позицію на міжнародній арені заважає й відсутність «єдиного голосу». У багатьох випадках дієвішими і помітнішими є зовнішньополітичні зусилля окремих держав-членів, а не Союзу загалом. Це не може не відобразитися на іміджі організації та її сприйнятті за кордоном. До того ж, на відміну від держав, які відомі своєю м'якою силою та ефективною громадською дипломатією, ЄС не має у своєму розпорядженні розгалуженої мережі медіа для охоплення нею широких мас населення [5, р. 197].

3. Попри позитивне сприйняття ЄС за кордоном, окремі аспекти ставлення до нього викликають занепокоєння, особливо коли йдеться про держави, найбільш тісно пов'язані з Союзом угодами про асоціацію – Україну, Грузію та Молдову. Саме у них велика частина населення (найбільше – в Україні) сумнівається в ефективності програм європейської допомоги [2, р. 11]. Ймовірно, це можна пояснити завищеними очікуваннями щодо ролі, яку повинен відіграти ЄС у трансформаційних процесах у цих державах. У будь-якому разі, потрібно пам'ятати, що очікування іноземних цільових аудиторій щодо результатів політики ЄС можуть значно перевершувати можливі досягнення у реальності, і це, безумовно, позначатиметься на іміджі організації.

4. Ще однією перешкодою для здійснення ефективного впливу на іноземну громадськість (і водночас плідним полем для маніпулятивної діяльності Росії) є розбіжності у цінностях. Опитування демонструють, що у країнах Східного партнерства (включаючи Україну) найбільші розходження між цінностями, які приписують ЄС, та тими, які самі люди поділяють, стосуються поваги до меншин та інших культур, свободи віросповідання та свободи медіа [2, р. 29-34]. Цей чинник не варто ігнорувати чи вважати, що такі проблеми можна легко усунути шляхом простого збільшення кількості

інформації. Натомість тут необхідна глибока робота для усунення невинуватених упереджень і страхів та досягнення взаємного розуміння.

5. Громадську дипломатію ЄС можна вважати успішною лише тоді, коли йдеться про роботу з вузькими аудиторіями (насамперед у сфері освіти). Проте вплив на широкі маси населення залишається проблемним аспектом. У нових комунікаційних реаліях, де всі звикли орієнтуватися на кількість переглядів і лайків, доводиться вибирати між публікацією постів про життя панд (чи іншого легкого контенту, який звикли споживати маси) та про європейські цінності [1, р. 25]. І цей вибір стає дуже складним, коли перші отримують набагато більше уваги і схвалення, ніж другі. З іншого боку, захопившись нарощенням лайків і фоловерів легко забути про справжні кінцеві цілі ГД. Варто зауважити, що ГД набагато важче реалізовувати, ніж пропаганду. Вигадки, як правило, різноманітніші, яскравіші і легше продаються, аніж правда та цінності. Відтак, Росія може без проблем одночасно поширювати взаємосуперечливі тези, а її агенти – відносно відкрито співпрацювати з крайньоправими та крайньоолівими силами. Наприклад, з того ж самого нібито незалежного джерела можуть одночасно надходити меседжі про відсутність загрози від коронавірусу, загальну небезпечність вакцинації та надійність вакцини «Спутник V».

6. Наступною перешкодою для прощтовхування позиції ЄС є надмірна і викривлена політизація суспільств у країнах на сході [1, р. 33]. Внаслідок вливання значних фінансових ресурсів олігархами чи близькими до влади фігурами у підконтрольні ЗМІ (включаючи як традиційні, так і новітні – на зразок блогерів та інфлуенсерів) для отримання політичної вигоди медіасфера перетворюється у арену, де ведеться нещадна боротьба на знищення між супротивниками. На фоні радикальної і агресивної риторики, фейків та вірусного контенту виважені і раціональні меседжі представників ЄС губляться і мало кого цікавлять.

7. Не менш важливим є мовний бар'єр. Хоча Союз і намагається спілкуватися з іноземним населенням його національними мовами, увесь масив культури, створений за допомогою мов ЄС, залишається недоступним або непривабливим для переважної біль-

шості мешканців країн-сусідів на сході. Водночас для будь-якого російського контенту не існує таких проблем – він готовий для споживання відразу у первинному вигляді і формі. Велика частина українців самі бажають отримувати контент від ЄС російською мовою, що породжує для Союзу дилему – чи сприяти утвердженню україномовного контенту, таким способом підриваючи зусилля із поширення «Русского мира», чи намагатися достукатися до всіх аудиторій, зокрема й через російськомовний продукт та близькі до Росії медіа і голоси [1, р. 11–12, 25]. Наразі можна лише констатувати практично домінуючий вплив м'якої сили Росії у сфері масової культури в нашій державі, що підтверджують рейтинги найпопулярніших у 2021 р. відео на сервісі YouTube, які оприлюднила компанія «Google Україна» [7].

Усі розглянуті проблеми важко вирішити за короткий час вдаючись лише до точкових зусиль, спрямованих на негайний результат. Тому потрібна довгострокова стратегія спілкування з цільовими аудиторіями у країнах, що знаходяться за східним кордоном ЄС. Головним її акцентом варто зробити підтримку систематизованої освіти та розвиток критичного мислення у широких мас населення, які у теперішньому світі перетворилися на основний інструмент досягнення цілей у руках вправних та технологічно підкованих маніпуляторів. Належна увага до вказаних проблемних моментів сприятиме виведенню ГД ЄС на якісно новий рівень та допоможе Союзу ефективніше справлятися з викликами, породженими авторитарними сусідами та турбулентністю сучасного світу.

Література:

1. Abratis J. Communicating Europe Abroad: EU Delegations and Public Diplomacy. USC Center on Public Diplomacy. Paper 3. Los Angeles: Figueroa Press, 2021. 62 p.
2. Cenusă D. Fixing EU (in)visibilities in the six Ea Pcountries: More proactive EU embassies, better-deciphered assistance. Eastern Europe Studies Centre, 2021. 38 p.
3. Duke S. The European External Action Service and Public Diplomacy. Discussion papers in Diplomacy. #127. Hague: Netherlands Institute of International Relations “Clingendael”. 2013. 38 p.
4. Holding E. Transforming practices of diplomacy: theEuropean External

- Action Service and digitaldis information. *International Affairs*. 2021. 97:3. P. 841–859.
5. Saliu H. The specifics and complexity of EU public diplomacy. *Družbo slovnerazprave/Social Science Forum*. 2021. XXXVII, 96–97. P. 189–207.
 6. Treaty on European Union. *Official Journal of the European Communities*. C 191/1. 29.07.1992. P. 0001–0110.
 7. Що дивилися в Україні на You Tube в 2021 році. Офіційний блог – Google Україна. 01.12.2021. URL: <https://ukraine.googleblog.com/2021/12/youtube-2021.html>.

СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО ТА ПОЛІГІБРЕСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Розпад Радянського Союзу започаткував реалізацію концепції «єдиної політичної Європи», де пріоритетного значення набуло питання встановлення нового формату взаємодії між європейськими партнерами та країнами Східної Європи. Йшлося про розв'язання проблем, які стосувалися суспільно-економічного поступу та безпеки європейського регіону [3, с. 143]. Уже на початковій стадії формування східної політики ЄС основні дискусії провадилися докола визначення ролі та місця в ній Російської Федерації, позаяк «Росія не бажала бути елементом широкої концепції, а прагнула до партнерства на інших особливих засадах» [1, с. 23].

Одним із переломних моментів співробітництва між ЄС та Росією стало запровадження у 2009 р. Східного партнерства, яке охопило шість пострадянських держав - Україну, Грузію, Молдову, Вірменію, Азербайджан і Білорусь. Російська влада сприйняла ініціативу ЄС як геополітичний проект, спосіб вторгнення в її традиційну сферу впливу. Традиційно її політика тут має метою не лише сформувати новий тип відносин з ЄС, а й утримувати країни Східної Європи у статусі «буферної зони між ЄС і РФ» [2, с. 121]. Для цього РФ використовує різні інструменти «м'якого» та «жорсткого» впливу, скеровані як проти суверенного права країн Східної Європи та Південного Кавказу самостійно визначати своє майбутнє, так і Європейського Союзу – формат співпраці з країнами СП [8]. Хоча для ЄС є неприйнятним поділ сфер впливу без врахування інтересів усіх зацікавлених країн, але йому не вдалося виробити чітких механізмів протидії російській тактиці застосування як військової сили, так і гібридних форм тиску в регіоні Східної Європи, у тому числі до адресатів СП. Це актуалізує проблему російської полігібресії щодо СП та європейських партнерів, а також вироблення ефективних механізмів для протидії такому деструктивному впливу.

У ґрунтовному дослідженні «Війни-XXI: полігібресія Росії» М. Гончар зміст поняття «агресія гібридного типу» (скорочено – «гібресія») визначає як своєрідну стелс-технологію ведення гібридної війни; «комплекс різнорідних впливів на противника регульованої величини і комбінованого характеру, що застосовують згідно з варіативним алгоритмом, де військові засоби не є домінантними, їх застосування ретельно маскують і заперечують, а сам акт агресії генерує невизначеності, що ускладнюють його ідентифікацію» [6, с. 37]. В умовах полігібресії провокуються інформаційні, політичні, економічні, соціальні та інші кризи. По суті, це своєрідна технологія «крекінгу» (розтріскування, розламування) країни, коли «тріщиноутворення» запускають та здійснюють як зсередини, так і ззовні з метою отримання ефекту резонансної руйнації. У випадку СП, то РФ вживає багатовимірну гібридну агресію для формування стереотипів про недоцільність і неефективність його реалізації, що в перспективі може призвести до «згортання» ініціативи та послаблення присутності ЄС у регіоні Східної Європи.

Полігібресія Росії щодо ініціативи ЄС «Східне партнерство» реалізується через кількарівневу систему. Перший рівень – внутрішній, де головною метою є сформувані негативне ставлення до ініціативи (загалом європейської політики у східному регіоні) на рівні російського суспільства, довести її неефективність та пряму загрозу для існування російської держави. Для цього активно використовують інформаційно-пропагандистські засоби. Хоча російські дослідники моделюють різні сценарії розвитку Східного партнерства, але у кожному з них йдеться про обмеження впливу ЄС та посилення впливу Росії, а саме: 1) «Східне партнерство+»; 2) «СП без дотримання принципу «більше за більше»; 3) «радикальна перебудова Європейської політики сусідства [9].

Другий рівень впливу російської полігібресії охоплює адресатів СП – Україну, Грузію, Молдову, Вірменію, Азербайджан та Білорусь. Головними цілями РФ тут є не допустити демократизації пострадянського простору, «вкоренити» тут гібридні «псевдодемократичні» політичні режими, дестабілізувати внутрішню ситуацію, блокувати посилення інтеграційних процесів між адресатами ініціативи, а також між ними та ЄС. Для цього застосовують різні

засоби полігібресії до кожної окремо взятої країни-учасниці СП для встановлення контролю за їх розвитком, де поряд з економічним тиском присутній інформаційно-психологічний вплив. Третій рівень російської полігібресії охоплює країни ЄС. Тут РФ прагне розширити зону впливу, дестабілізувати ситуацію, використовувати право «вето» щодо політичних рішень європейських інституцій, які стосуються країн СП за допомогою дипломатичного тиску, особистих і професійних контактів, економічних преференцій, енергетичного «гачка», відвертого шантажу або підкупу, пропаганди тощо [4]. Одним із інструментів російської полігібресії щодо країн ЄС є посилення внутрішніх протиріч, у тому числі й щодо доцільності СП чи вироблення консолідованої позиції до дій РФ. З метою посилення внутрішніх протиріч часто використовують метод «Розділай та володарюй» [6]. У цьому ж контексті у межах ЄС Росія практикує метод «Роби як я», тобто й інші держави за ланцюговою реакцією повинні поводитися подібно до РФ.

Цілком очевидно, що окремі країни ЄС прагнуть «уявного» двостороннього світу, де домінуватимуть інтереси виключно між ЄС та Росією, а тому виступають за відновлення діалогу «без передумов». Проте готовність цих країн-членів ЄС прийняти той факт, що Росія заслуговує на свою бажану сферу впливу, містить у собі ризики [5]. Вони є загрозою не лише для суверенітету країн СП, а й обмежать можливості ЄС самостійно приймати рішення у сфері міжнародної політики, в тому числі й до країн Східної Європи.

Посилення глобальних амбіцій РФ призвело до «територіально-просторового протистояння» інтеграційних проєктів ЄС та Росії в регіоні Східної Європи. Для досягнення цілей СП європейським партнерам варто врахувати низку негативних тенденцій. Йдеться про проблему відсутності спільної європейської позиції з доцільності продовження Східного партнерства та обсягів його фінансування; невизначеність статусу РФ у відносинах з Євросоюзом, що пояснюється залежністю від російських енергоносіїв; відсутність уніфікованої позиції держав ЄС з питання примусу Росії до миру; посилення «вакууму безпеки» і сек'юритизації східноєвропейського регіону; посилення викликів, пов'язаних з енергетикою, нелегальною міграцією, сепаратизмом, використанням національних

меншин у гібридних конфліктах [7]. Їхнє виконання є малоїмовірним без врегулювання відносин із Росією за умови дотримання нею норм міжнародного права, а також демократичних стандартів у внутрішньому розвитку.

Література:

1. EuropaWschodnia i PołudniowyKaukaz w polityceUniiEuropejskiej / [red.nauk. A.Staszczyk]. – Szczecin: UniwersytetSzczeciński, 2011. – 187 s.
2. Militarne i niemilitarne aspekty bezpieczeństwa Polski w Unii Europejskiej / [red.nauk. E. Szczurka]. – Warszawa: Wojskowa Akademia Techniczna, 2014. – 240 s.
3. Ziółkowski M. Projekt: Ukraina / M.Ziółkowski. – Kraków: Zakład Graficzny Colonel, 2009. – 154 s.
4. Бугайські Я. Новий виклик Кремля. Путінська Росія намагається скористатися послабленням позицій Заходу в Центрально-Східній Європі / Я.Бугайські [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <https://tyzhden.ua/World/62629>
5. Вілсон Е. Партнери для життя: Невирішене «східне питання» Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://neweuropе.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Zapyska_ukr-1.pdf
6. Гончар М. Чубик А. Війни-XXI: полігібресія Росії. Центр глобалістики «Стратегія XXI» / М. Гончар, М. Чубик, А. Дяченко, С. Іщук, О. Лакійчук, П. Гичка, О. Мухринський [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <https://geostrategy.org.ua/storage/app/public/files/nodes/1/book/1/Xa8si15867659506KcE7.pdf>
7. Максименко І. Український чинник зовнішньої політики Європейського Союзу відносно держав Східного партнерства: виклики 2014 року / І.Максименко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Соціологія і політичні науки. – Вип. 19 (2). – С. 78-87. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_sip_2014_19_2_11
8. Сидорук Т. Позиції та інтереси держав-членів у формуванні сучасної східної політики Європейського Союзу / Т.Сидорук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Міжнародні відносини. – Вип. 2(8). – С. 66-76. [Електронний ресурс]. – Ресурс доступу до джерела: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoamv_2010_2_8
9. Яремина Н. Будущее «Восточного партнерства»: сценарии развития [Електронний ресурс]. – Ресурс доступу до джерела: <https://cutt.ly/prIEkkl>

**СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО:
ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ НА ТЛІ
НАПРУЖЕНОСТІ "КОРДОНІВ" МІЖ КРАЇНАМИ ЄС
ТА РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ**

Однією з цілей Європейського Союзу, згідно з Амстердамського договору, є збереження та примноження загального добробуту. Тобто забезпечення миру та безпеки в Європі для ЄС є вкрай важливим показником того, наскільки цей політично-економічний союз є ефективним в плані пропагування демократичних цінностей в світі. Станом на сьогодні ми бачимо, як Республіка Білорусь разом з Російською Федерацією намагаються всіляким чином спричинити дестабілізацію в регіоні за допомогою міграційної кризи на кордоні з країнами ЄС, водночас із концентрацією військової сили на кордоні з Україною. Наша держава не є наразі членом цього Союзу, проте залучена до багатьох його ініціатив, зокрема до Східного партнерства. Дана ініціатива зосереджена на внутрішніх перетвореннях окремої держави аби остання здобула необхідні риси країни, готової вступити до Європейського Союзу. Беручи до уваги теперішні дії східного "сусіда" відносно України, виникає слушне запитання: Як ми будемо взаємодіяти з країнами ЄС надалі в рамках цієї ініціативи?

Насамперед я б хотів присвятити трохи часу тому, щоб пояснити, яким чином утворилася міграційна криза зі сторони Білорусі і як вона використовує її, як метод шантажу Європейського Союзу. Формально початком міграційної кризи можна вважати кінець травня, коли самопроголошений режим Олександра Лукашенка, що вже перебував під санкціями Євросоюзу, примусово посадив у Мінську літак із незалежним білоруським журналістом Романом Протасевичем. Після цього ЄС заклав європейське небо для білоруських літаків. Самопроголошений президент Білорусі самими погрозами не обмежився і вже влітку потік біженців, які прагнули потрапити у ЄС з території Білорусі, шалено зріс. Мігранти з Іра-

ку, Сирії та ряду африканських країн прибували в Білорусь за допомогою офіційних туристичних агенцій Білорусі та доставлялися на кордони ЄС. Як показало розслідування Центру «Досьє» і німецького видання Der Spiegel, адміністрація Лукашенка сама долучилась до організації «міграційного туризму» – однією з фірм, що координувала потоки мігрантів була державна туристична компанія «Центркурорт», що входить до структури Управління справами президента Білорусі.

Стосовно більш тривожної ситуації адже вона найбільш зачіпає нашу державу, є концентрація збройних сил Росії на кордоні з Україною. Причому величезна кількість військових зі сторони агресора змушує Україну і всю спільноту Європейського Союзу залишатися в страху невизначеності, оскільки ймовірність нападу Росії на Україну є вкрай високою. Лише декілька днів тому американська розвідка отримала інформацію про те, що Агресор готує наступ на Україну на початку 2022 року із участю 175 тис. військових, така інформація змусила президента США Джо Байдена провести зустріч із президентом Росії, володимиромпутіним. Коли саме ця зустріч відбудеться невідомо, оскільки в час написання даної статті це питання узгоджується адміністраціями президентів обох держав. Міністр Кулеба відзначив деструктивний підхід Російської Федерації до переговорів у нормандському форматі та закликав Євросоюз вжити політичних та інших заходів для стримування Росії від подальших агресивних дій, на що ЖозепБоррель запевнив у підтримці ЄС суверенітету та територіальної цілісності України у її міжнародно визнаних кордонах. Окрім звичних заяв представників Європейського Союзу, можна зрозуміти, що наразі ситуація дуже серйозна, принаймні вже з того факту, що багато країн-членів ЄС та НАТО починають підтягувати свої збройні сили на Схід, де проводиться кордон між Білоруссю та Росією, з чого можна зробити висновок, що існує реальна можливість початку війни.

Україна вже тривалий час є учасником ініціативи ЄС: “Східне партнерство”, впродовж усього часу залученості до даного проекту вона і ще Молдова та Грузія показували і продовжують показувати найбільшу ініціативу в плані розвитку демократичних цінностей та

намагань стати розвиненими країнами зі стабільною економікою та верховенством права всередині. Варто розуміти, що дана ініціатива не передбачає членства в Європейському Союзі. Тому якими б великими не були успіхи країн-учасниць Східного партнерства, їм лише залишається сподіватися на те що вони зможуть в майбутньому стати членами цього утворення, причому слово “майбутньому” тут досить відносне і може означати як 3 так і 10 років. Але зважаючи на ті геополітичні кризи, які зараз відбуваються в Європі, чи можемо ми говорити про доцільність продовження співпраці України в рамках Східного партнерства? На мою думку так, оскільки саме зараз як ніколи наша держава має перед собою виклик, який несе собою загрозу. Це не лише знищення України як держави, але знищення демократії як такої, знищення усього того, що міжнародна спільнота намагалася просувати. Скажімо ми б припинили співпрацю зараз, що було б тоді? Тоді ми не мали б такої сили міжнародної підтримки, яку маємо зараз. Вплив Російської Федерації тоді був би набагато більшим і наша країна перестала б бути самостійною за лічені дні. Наша дипломатична служба докладає неймовірних зусиль для того, щоб показати світу, що Росія є ворогом не лише Україні, але й стовпам демократії, на яких тримається функціонування міжнародної спільноти сьогодні.

Таким чином варто розуміти, що так, співпрацюючи в рамках даної ініціативи наша держава не стане членом ЄС, ба більше вона може ним не стати взагалі, проте чи означає це що вона не буде розвиватися і ставати більш демократичною, вільною, кращою? Також зважаючи на теперішню напружену ситуацію на східних кордонах України варто розуміти, що подальша співпраця потрібна в плані того, що це може перерости в безпековий аспект, що станом на сьогодні є досить розумною і логічною заявою. Україні варто діяти впевненіше в плані того, що вона хоче стати членом НАТО та ЄС, але для цього варто докласти чималих зусиль кожного з нас, оскільки ми несемо відповідальність за майбутнє як своєї держави, так і національної ідентичності. Діємо разом.

Література:

1. Яворович Т. «Ми з Україною»: Боррель озвучив позицію ЄС на тлі загрози вторгнення Росії. URL: [<https://suspilne.media/186784-mi-z-ukrainou-borrel-ozvuciv-poziciu-es-na-tli-zagrozi-vtorgnenna-rosii/>] (дата звернення 05.12.21)
2. Охримчук М. Німеччина розслідує причетність Лукашенка до організації нелегальної міграції. URL: [https://zaxid.net/nimechchina_rozsliduye_prichetnist_lukashenka_do_organizatsiyi_nelegalnoyi_migratsiyi_n1527925] (дата звернення 12.10.21)
3. Бодняк О. Польща у бойовій готовності: що відбувається на білорусько-польському кордоні. URL: [https://zaxid.net/shho_vidbuvayetsya_na_bilorusko_polskomu_kordoni_royasnennya_n1529878] (дата звернення 25.11.21)
4. Радіо “Свобода”. Між РФ і Заходом росте напруга, зокрема через російську агресію щодо України: «Найбільший ризик війни за десятиліття». URL: [<https://texty.org.ua/fragments/104916/mizh-rf-i-zahodom-rostenapruga-zokrema-cherez-rosijsku-ahresiyu-shodo-ukrayiny-najbilshyryzyk-vijny-za-desyatylittya/>].

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ СХІДНОМУ ПАРТНЕРСТВУ

Інтеграція у Європейський Союз є пріоритетом зовнішньої політики України. Одним із ключових механізмів досягнення цієї цілі є Ініціатива ЄС Східне партнерство, що була заснована у 2009 році та мала на меті поглиблення співпраці об'єднаної Європи із Вірменією, Україною, Білоруссю, Азербайджаном, Грузією та Республікою Молдовою.

Варто зазначити, що Ініціатива Східне партнерство є сталим та перспективним інструментом співпраці країн регіону з ЄС. Проте зараз існує безліч викликів та загроз, які стають перепорою у посиленні подальшої співпраці.

Однією з проблем є розділення країн Східного партнерства у своїх євроінтеграційних намірах. Молдова, Грузія та Україна утворили «Асоційоване тріо» та демонструють значні темпи та бажання на шляху до Європейського Союзу. Однак, Вірменія, Азербайджан та Білорусь не бажають брати активну участь у взаємодії з європейськими партнерами. Остання у 2021 році взагалі оголосила про припинення участі у Східному партнерстві. Така роздробленість країн-учасниць Ініціативи значно гальмує багатосторонній формат співпраці [1].

Ще однією вагомою загрозою у інтеграції країн Східного партнерства є діючі та заморожені конфлікти. Зокрема у 2020 відбулась ескалація конфлікту між Вірменією та Азербайджаном за Нагірний Карабах (44-денна війна 2020 року. З 2014 року триває війна на Донбасі України з російською Федерацією а також анексований нею Крим. Замороженими є конфлікти в Абхазії та Пд. Осетії (Грузія) та Придністров'ї (Республіка Молдова), які в будь який момент можуть бути розіграні Російською Федерацією з метою дестабілізації ситуації в цих країнах та недопущення їхньої євроатлантичної інтеграції. Після фальсифікації минулорічних президентських виборів Олександр Лукашенко остаточно перетворив Білорусь на са-

теліта Кремля. Нажаль, ЄС не спроможний допомогти у вирішенні цієї проблеми, а даний чинник значно гальмує інтеграцію країн СхП [1; 2].

У безпековій сфері акцент у співпраці ЄС та країн СхП робиться на посиленні гендерного аспекту в збройних силах, мирному врегулюванні невирішених конфліктів та збільшенні діалогу в рамках Спільної політики безпеки та оборони ЄС з партнерами. Ще однією загрозою є питання кібербезпеки. Кіберпростір країн СхП піддається значним атакам, зокрема з території РФ. Співпраця ЄС з країнами регіону є пріоритетом у багатосторонній співпраці [1; 3].

Гібридні загрози також є ключовою проблемою для безпеки країн Східного партнерства. Дестабілізація здійснюється за допомогою дезінформації, економічного тиску та політичного шантажу. Росія через поширення пропаганди прагне гальмувати процеси євроатлантичної інтеграції в країнах СхП [3].

Згідно експертних думок однією із проблем у співпраці ЄС та країн Східного партнерства є відсутність надійних міжнародних механізмів та гарантій безпеки. Досить часто питання гарантій упускається або завуальовується європейськими партнерами, що дає змогу РФ більше впливати на країни регіону [4].

Відсутність єдиної позиції країн ЄС щодо регіону країн Східного партнерства також перешкоджає співпраці в рамках Ініціативи. Частина політиків деяких країн ЄС досить часто пріоритетним ставить співпрацю з РФ, чим ставить під сумнів спільну позицію ЄС. Також частина країн-членів ЄС не достатньо активно цікавиться долею Ініціативи Східне партнерство, що також негативно впливає на прогрес співпраці [4].

Окрім зовнішніх факторів варто звернути увагу також і на внутрішні фактори, що не менш важливо дестабілізуюче впливають на розвиток та євроінтеграцію країн СхП. Серед них варто виділити: 1) авторитарні режими в країнах (Білорусь, Азербайджан, Вірменія); 2) кланово-олігархічна модель держав; 3) слабкість економік і демократичних інститутів; 4) наявності «п'ятих колон» та агентів зовнішнього впливу в країнах СхП; 5) низький рівень політичної культури країн СхП; 6) корупція [4].

Підсумовуючи варто зазначити, що є низка зовнішніх та внутрішніх факторів, що негативно впливають на розвиток Ініціативи ЄС Східне партнерство. До зовнішніх можна віднести: розділення країн СхП у своїх євроінтеграційних намірах; гібридний вплив РФ на країни регіону; відсутність спільного бачення країн ЄС щодо розвитку Ініціативи; діючі та заморожені конфлікти в країнах СхП; кіберзагрози та тероризм. Також існує і ряд внутрішніх факторів: авторитарні режими в низці країн СхП; значний вплив олігархів на політику країн; корупція; наявність «п'ятих колон» в середині країн СхП, що працюють з метою блокування євроінтеграції.

Попри значні виклики та загрози Східному партнерству все ж даний інструмент має значні перспективи щодо подальшого розвитку. Країнам регіону СхП варто більш активніше проводити процеси реформування в середині своїх країн.

Література:

1. Безпека Східного партнерства: які перспективи відкриті для України [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 5.03.2021. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/03/5/7120304/>
2. Безпека Східного партнерства: цілі ЄС і просування України [Електронний ресурс] // Вокс Україна. – 28.03.2019. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/bezpeka-shidnogo-partnerstva-tsili-yes-i-prosuvannya-ukrayini/>
3. Гібридна реальність регіональних амбіцій: безпекові виклики Східного партнерства [Електронний ресурс] // АрміяInform. – 16.12.2021. – Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2021/12/16/gibrydna-realist-regionalnyh-ambiczij-bezpekovi-vyklyky-shidnogo-partnerstva/>
4. Загрози безпеці України та інших країн Східного партнерства [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 16.01.2018. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2378944-zagrozi-bezpeci-ukraini-ta-insih-krain-shidnogo-partnerstva-eksperti-znaut-cim-mozna-vidpovisti.html>

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОГРАМАХ ТА ПРОЕКТАХ ЄС В РАМКАХ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА»

На сьогоднішній день своєрідними майданчиками для розгортання тісної співпраці ЄС та України у тій чи іншій галузі взаємодії є тематичні платформи «Східного партнерства». Відтак на базі платформ діє низка програм, до участі в яких Україна активно долучається, це EU4Energy, EU4Digital, Erasmus+, EU4Business, “EU4PAR”, EU4Youth, EU4Civil та «Солідарність заради здоров'я».

Програма EU4Energy виникла на базі платформи енергетичної безпеки для надання країнам-партнерам підтримки у галузі енергетики. Для України залученість до EU4Energy принесла чимало позитивних результатів, серед яких: сприяння покращення енергетичної інфраструктури та зв'язків з державами «Східного партнерства»; надання допомоги у розробці поправок до Закону України «Про енергетичну ефективність будівель» [2] відповідно до законодавства ЄС; підвищення інституційної спроможності Міністерства енергетики України; розробка більше 10 нормативних актів, важливих для запровадження ринку електричної енергії в Україні [6] тощо.

Завдяки ініціативі EU4Digital ЄС підтримує програму цифрових реформ в Україні та сприяє розвитку ключових областей цифрової економіки. У 2020 році Україну було обрано учасником пілотного проекту транскордонних взаємовідносин eDelivery серед східноєвропейських країн. Метою проекту є запровадження електронного документообігу через захищений канал, що суттєво прискорить бізнес-процеси. Поки що все відбувається у тестовому режимі, однак згодом команда програми EU4Digital підготує рекомендації для повномасштабного запровадження обміну електронними документами [7]. Україна найактивніша в реалізації цього проекту, адже стала першою у світі країною, де електро-

ний паспорт вважається рівноцінним паперовому чи пластиковому оригіналу та четвертою у Європі, хто запровадив цифрові документи для водіїв [4].

Наступним важливим проектом є “Erasmus+” – флагманська програма ЄС, яка створює можливості для навчання, волонтерства, здобуття досвіду та підвищення кваліфікації молодими особами за кордоном. Про початок нової фази Erasmus+ було оголошено 25 березня 2021 року, реалізація відбудеться впродовж 2021-2027 років. Пріоритетними цілями другої фази стали: академічна мобільність у сфері освіти й професійного розвитку; неформальна навчальна мобільність у сфері молоді; забезпечення навчальної мобільності персоналу спортивної сфери. Значна увага приділятиметься дослідженням питань євроінтеграції в рамках напрямку Жан Моне [3].

Ініціатива EU4Business, що діє на платформі економічної інтеграції та ринкових можливостей, допомагає розвивати малі та середні підприємства (МСП) у державах «Східного партнерства». Для втілення 116 проектів з підтримки МСП у країнах-партнерах, з них – 39 проектів реалізовано в Україні, ЄС виділив у 2019 році понад 787 млн євро [11]. Відтак додатковий дохід, отриманий МСП України, становив понад 406 млн євро, а експорт зріс на 5%. Внаслідок цього, українські малі та середні підприємства, які отримали підтримку з боку Європейського Союзу, створили 50 799 додаткових робочих місць, у 2020 році цей показник становив 20 380 місць, нижчий у зв’язку з наслідками COVID-19. Також кожен українець має змогу проконсультуватись у фахівців та отримати рекомендації щодо розвитку власного бізнесу [8].

Проект “EU4PAR” спеціально створений для України Європейським Союзом для побудови відповідального державного управління, яке справді буде успішним. Перш за все цілями EU4PAR є: реалізація Стратегії реформування державного управління [5]; підвищення спроможності виконання державними органами функцій, важливих для здійснення політики; вдосконалення управлінської підзвітності. Дієвість даної ініціативи можна побачити у реалізації проекту «Е-малятко 9 в 1», який стосується дев’яти адміністративних послуг, пов’язаних із народженням

дитини; у забезпеченні моніторингу оцінювання кандидатів на вакансії фахівців з питань реформ, а також наданні конкурентоспроможні умови праці [9]. Отже, Європейському Союзу вдасться реформувати державне управління в Україні, за допомогою EU4PAR.

Ще однією програмою у рамках «Східного партнерства» є EU4Youth, метою якої є розвиток лідерських якостей та сприяння активній участі молоді в житті суспільства. Україна має дві історії успіху учасників цієї програми. Перша про Павла Медіна – 29-річний випускник Програми EU4Youth, який використовує весь досвід і навички, які він отримав у межах проєкту з обміну Erasmus+, щоб інвестувати в розвиток молоді у себе вдома. Наприкінці 2020 року він запустив освітній проєкт, спрямований на розвиток медіа-навичок молоді та створення студії, де вони можуть створювати якісний україномовний контент. Наступна історія про Ольгу Цуприкову та Марію Макарович, які з вересня 2020 року запрошують молодих людей на «Каву, чай та можливості», провели вісім онлайн-зустрічей для понад 20 молодих людей з Іллінівки та Званівки, двох сіл Східної України [10]. Обидві молоді жінки були активними Послами європейської молоді, і зараз випускники програм EU4Youth прагнуть поділитися своїм досвідом європейських можливостей та програм мобільності з молоддю з регіонів України, що постраждали від конфлікту.

EU4Civil стало громадянське суспільство в Україні – це проєкт ЄС, що надасть можливість українському громадянському суспільству ефективно реагувати на потреби громади та громадян; брати участь у процесі реформування та контролювати органи державної влади з метою запобігання зловживанню владою під час кризи пандемії шляхом підтримки діяльності організацій громадського суспільства (ОГС). За час функціонування цієї програми було створено онлайн студію з розвитку та зміцнення потенціалу ОГС та промоції ролі громадянського суспільства у реагуванні на кризові ситуації; розроблено методології принаймні для 5 напрямків розвитку організаційного потенціалу для забезпечення можливостей онлайн-навчання та навчання через Онлайн Студію; посилено спроможність щонайменше 10, максимум 50,

ОГС залучати ресурси для свого функціонування та реагувати на потреби громади [1].

У 2020 році було розроблено новий проєкт для країн «Східного партнерства» – ініціативу ЄС під назвою «Солідарність заради здоров'я». Для України участь у цьому проєкті принесла чимало результатів, за 2020 рік за підтримки ЄС вдалося; долучити 220 закладів охорони здоров'я з 12 областей України до програми психічного здоров'я та психологічної підтримки для медичних працівників; провести десять національних досліджень COVID-19 задля визначення рівня довіри суспільства до заходів проти коронавірусної недуги; також доставлено 1 мільйон предметів індивідуального захисту до 50 прифронтових лікарень; надано 100 концентраторів кисню для більш, ніж 44 прифронтових лікарень з метою допомогти пацієнтам оговтатися від симптомів COVID-19 [12, с. 1-2].

У рамках «Східного партнерства» є багато програм, до яких долучається і Україна. Вони ініційовані для досягнення конкретних цілей у різних сферах життєдіяльності та спрямовані на підвищення життєвого рівня громадян, реформування державних установ та вирішення глобальних проблем сучасності, на що виділяється бюджет, який сягає кількох мільйонів, а подекуди й мільярдів євро. Участь у таких проєктах позиціонує українську готовність до зближення з ЄС та до активних двосторонніх відносин.

Література:

1. Європейський Союз для сталості громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] // The EU Neighboursportal. — Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/projects/eu-project-page/?id=1447>
2. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель» № 2118-VIII від 22.06.2017 р. зі змінами від 17.10.2019 р. [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19#Text>
3. Про Програму Європейського Союзу ERASMUS+ [Електронний ресурс] // NationalErasmus+ OfficeinUkraine. — Режим доступу: <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-prohramu.html>

4. Рік застосування Дія: перші у світі цифрові паспорти та більше 3,6 млн зареєстрованих користувачів [Електронний ресурс] // Єдиний портал державних послуг «Дія» (від 06.02.2021). — Режим доступу: <https://diia.gov.ua/news/rik-zastosunku-diya-pershi-u-sviti-cifrovi-pasporti-ta-bilshe-36-mln-zareyestrovanih-koristuvachiv>
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Деякі питання реформування державного управління України” № 474-р від 24 червня 2016 р. зі змінами і доповненнями від 05.02.2020 р. [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#Text>
6. Співпраця з програмою ЄС EU4Energy прискорила реформи в енергетичному секторі України [Електронний ресурс] // Урядовий портал (від 15.12.2020). — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/spivpracya-z-programoyu-yes-eu4energy-priskorila-reformi-v-energetichnomu-sektori-ukrayini>
7. Що таке EU4Digital та eDelivery і що вони означають для діджиталізації України [Електронний ресурс] // Інтернет-журнал “AIN.UA” (від 18.12.2020). — Режим доступу: <https://ain.ua/2020/12/18/shho-take-eu4digital-ta-edelivery-i-shho-voni-oznachayut-dlya-didzhitalizaci%D1%97-ukra%D1%97ni/>
8. COVID-19 – інформаційна підтримка бізнесу [Електронний ресурс] // EU4Business. — Режим доступу: <https://covid-19-ukraine.eu4business.eu/>
9. EU4PAR – EU supports building accountable, capable and efficient public administration in Ukraine [Електронний ресурс] // EU4PAR. — Режим доступу: <http://www.eu4par.eu/>
10. EU4Youth Coordination and Support [Електронний ресурс] // The EU Neighbours portal. — Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/projects/eu-project-page/?id=791>
11. Helping small and medium enterprises cope with effects of COVID-19 [Електронний ресурс] // EU4Business. — Режим доступу: <https://eu4business.eu/>
12. Ukraine: Solidarity for Health Initiative – factsheet [Електронний ресурс] // The EU Neighbours portal (від 26.02.2021). — Режим доступу: <https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/publications/ukraine-solidarity-health-initiative-factsheet>

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МИТНИХ УРГЕНТНИХ ІНСТРУМЕНТІВ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В УМОВАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Сьогодні все більше підприємств при здійсненні експортно-імпоротної діяльності акцентує увагу на проблемах у митному оформленні продукції, що перетинає кордон країни. В умовах європейської та євроатлантичної інтеграції, котрі пропагують долучення українських бізнес-структур до спільного європейського ринку, у переліку пріоритетних завдань є нагальне вирішення існуючих проблем у митній сфері. Адже одним із невід'ємних кроків на шляху економічної інтеграції України до ЄС є успішне приєднання митних органів до Митного Союзу ЄС шляхом гармонізації митних процедур із європейськими правилами, впровадження уніфікованих митних принципів роботи і перманентного вдосконалення митної діяльності. Процеси євроатлантичної та європейської інтеграції акцентують увагу на ефективній реалізації митними органами безпекової і сервісної функцій, що пов'язані із захистом держави та її суспільства від небезпечної та неякісної продукції, а також максимальним сприянням здійсненню легальних експортно-імпорتنних операцій.

Підтвердженням нагальності вирішення існуючих проблем у митній сфері та гармонізації роботи митних органів із європейськими нормами є зобов'язання держави відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [5, online]. Зокрема, стаття 25 Угоди передбачає поступове утворення зони вільної торгівлі України із країнами ЄС впродовж перехідного періоду, що триватиме не більше, ніж 10 років. Стаття 28 документу зобов'язує до уніфікування класифікаційних засад щодо товарів в межах торгівлі між Україною та країнами ЄС згідно із Гармонізованою системою опису та кодування товарів. У статті 29 Угоди

зазначено про поетапне зменшення і скасування ставок ввізного (імпортного) мита в межах торгівлі України з країнами ЄС. Своєю чергою, стаття 31 прописує аналогічні засади для вивізного (експортного) мита. Стаття 35 Угоди забороняє запровадження будь-яких нетарифних заходів, що обмежуватимуть імпорт чи експорт товарів у/з країн ЄС або України. У статті 76 документу йдеться про необхідність запровадження різноманітних митних спрощень для законослухняного бізнесу, в тому числі й надання статусу авторизованого економічного оператора, підвищення ефективності, недискримінаційності та прозорості митних процедур, зменшення витрат і часу на їх реалізацію, застосування інноваційних митних інструментів у сфері управління митними ризиками, митного постаудиту, удосконалення та уніфікування процесів визначення коду товару і його походження, оптимізування документального забезпечення митного оформлення товарів тощо. У статті 77 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС охарактеризовано засади співпраці митних органів з бізнес-структурами, котрі повинні ґрунтуватись на вчасному та систематичному консультуванні, забезпеченні доступу й прозорості митного законодавства та інформаційних повідомлень, сприяттні законній міжнародній торгівлі тощо. Стаття 79 документу наголошує на необхідності запровадження єдиного підходу до розрахунку митної вартості товарів. У статтях 80-83 Угоди розкрито особливості внутрішнього та зовнішнього митного співробітництва у контексті забезпечення прогресивного реформування митних органів і удосконалення їхньої роботи відповідно до кращих європейських практик. Стаття 84 декларує важливість абсолютної гармонізації положень митного законодавства України із міжнародними та європейськими нормами.

Варто наголосити, що виконання усіх ключових зобов'язань у митній сфері, котрі прописані в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, є однією із невід'ємних умов інтеграції держави до європейської спільноти. Відтак, виникає потреба у встановленні існуючих нагальних проблем при митному оформленні продукції, що переміщується через кордон держави, з метою удосконалення митних процедур в процесі експортно-імпортної діяльності підприємств в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції.

На підставі ретельного вивчення та ідентифікування переліку найбільш невідкладних й пріоритетних митних проблем було визначено ключові цілі реформування та удосконалення митної системи держави з врахуванням євроінтеграційних викликів. Оскільки, як зазначалось вище, існуючі проблеми у митній сфері чинять несприятливий вплив на розвиток національної економіки на різних рівнях, то митні цілі були систематизовані за рівнями їхнього виникнення (мега-, макро-, мезо- та мікрорівнем). Так, ключові цілі реформування та удосконалення національної митної системи на мегарівні пов'язані, насамперед, із виконанням прописаних в Угоді про асоціацію між Україною і ЄС зобов'язань митного характеру, які були викладені вище. Адже саме від своєчасності, повноти та якості дотримання положень Угоди залежатиме успіх економічного інтегрування України до європейської спільноти. Мова йде, передусім, про виконання вимог щодо впровадження зони вільної торгівлі та доєднання до Митного союзу ЄС. Слід наголосити, що митні зобов'язання становлять вагомую частку усіх положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що значною мірою пріоритезує нагальність розгляду невиконаних чи не повною мірою виконаних зобов'язань митного характеру.

Чимало митних фахівців і практиків зазначають про створення на постійній основі інституту митних аташе, котрі представлятимуть митні та торговельні інтереси України в межах міжнародних дипломатичних місій. До ключових завдань митних аташе має увійти максимально можлива участь у різноманітних міжнародних тематичних зібраннях, активне обговорення пріоритетних проблем для вітчизняних митних органів та висловлення власних пропозицій щодо їхнього вирішення, забезпечення впливу на процес ухвалення значущих для національної митної системи рішень на світовому рівні тощо. Участь у таких місіях повинна забезпечувати отримання масиву актуальної інформації про сучасні митні тенденції у світі, здобуття досвіду щодо запровадження прогресивних митних процедур, налагодження та поглиблення взаємодії із зарубіжними митницями тощо. Участь у міжнародних дипломатичних місіях митних аташе не повинна обмежуватись лише Брюсселем щодо співпраці з ЄС і Всесвітньою митною організацією, але й

охоплювати пріоритетних торговельних держав-партнерів України, країни-сусіди, а також інші міжнародні організації (наприклад, такі як Світова організація торгівлі (СОТ), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Організація безпеки та співробітництва в Європі, Центральноевропейська ініціатива, Організація за демократію та розвиток (ГУАМ), Організація Чорноморського економічного співробітництва, Європейська економічна комісія ООН та ін.). Важливим завданням є активізація роботи щодо розширення міжнародної економічної співпраці та укладання двосторонніх торговельних угод, які спрощуватимуть митні процедури для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності із відповідних країн і таким чином забезпечуватимуть активізацію експортно-імпоротної діяльності [3, с. 118-124], [4, online], [6, online].

Налагодження співпраці митних органів України із успішними митницями держав-членів ЄС у контексті здобуття прогресивного досвіду щодо запровадження інноваційних митних технологій, зокрема у сфері діджиталізації митних операцій. Така взаємодія відображає більшою мірою формальний характер та не забезпечує отримання дієвих результатів. Тому на рівні центрального й територіальних органів влади слід ліквідувати будь-які об'єктивні та суб'єктивні перешкоди у взаємодії із зарубіжними митницями.

На сьогодні в Україні існує дефіцит пунктів пропуску, що зумовлює довготривалі затримки вантажів на кордоні. А тому наступним митним ургентним інструментом є побудова нових пунктів пропуску, в тому числі й спільного контролю. Слід зауважити, що у Плані заходів з облаштування пріоритетних пунктів пропуску на 2021-2023 роки, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 р. № 246-р, передбачено модернізацію і технічне переоснащення окремих пунктів пропуску, а також будівництво нових пунктів пропуску, що повинно стати реальними і дієвими митними інструментами ургентного характеру [2, online].

Успішне впровадження зони вільної торгівлі та приєднання національної митної системи до Митного Союзу ЄС є неможливим без гармонізації вітчизняного митного законодавства із стандартами ЄС, удосконалення митних процедур та приведення їх у відповідність із митними практиками ЄС, використання прогресивних

інформаційних систем у роботі митних органів, які будуть інтегрованими із базами митних даних ЄС.

Література:

1. Громадська синергія. Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання угоди між Україною і ЄС, [online]. Доступно: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsiya-u-ramkah-asotsiatsiyi-dynamika-vykonannya-Ugody-mizh-Ukrayinoyu-i-YES-3-e-vydannya-1.pdf> [січень 2019]
2. Кабінет Міністрів України, 2021. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з облаштування пріоритетних пунктів пропуску на 2021-2023 роки» №246-рвід 24.03.2021 р. [online]. Доступно: <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>> [Дата звернення 27 Березень 2021].
3. Коваль, М.В., 2018. Європейський досвід організації діяльності митних адміністрацій та можливості його застосування в Україні. Прикарпатський юридичний вісник, 2 (23), с. 118-124.
4. Острікова, Т., 2019. Двобій з митними проблемами: чотири нищівні удари. Економічна правда, [online]. Доступно: <<https://www.epravda.com.ua/columns/2019/08/9/650376/>> [Дата звернення 10 Лютий 2021].
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р., [online]. Доступно: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011> [Дата звернення 15 Лютий 2021].
6. Южаніна, Н., 2021. Що Верховна Рада збирається реформувати в українській митниці. Економічна правда, [online]. Доступно: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/02/23/671285/> [Дата звернення 10 Березень 2021].
7. Юринець, О.В., 2021а. Ургентні інструменти антикризового управління: фінансово-економічні та управлінські аспекти в умовах євроатлантичної інтеграції. Львів: Галицька видавнича спілка.

Регіональний вимір ініціативи ЄС Східне партнерство: виклики, досягнення та перспективи: матеріали круглого столу. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. – 80 с.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Матеріали круглого столу опубліковано в рамках реалізації проекту
ERASMUS+ J.MONNET MODULE
«Ініціатива ЄС Східне партнерство: можливості для України»
№ 619891-EPP-1-2020-UA-EPPJMO-MODULE

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

©ІГСН, НУЛП, 2021